

Pædagogisk læreplan for Regnbuen 2021

Den pædagogiske læreplan udgør rammen og den fælles retning for vores pædagogiske arbejde med børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse. Læreplanen er et levende dokument, som kort beskriver vores pædagogiske overvejelser og refleksioner med eksempler, der er retningsgivende for det daglige pædagogiske arbejde.

Om skabelonen

Denne skabelon henvender sig til jer, som er ledere og pædagogisk personale i dagtilbud. Formålet med skabelonen er at inspirere og understøtte udarbejdelsen af jeres lokale pædagogiske læreplan.

Den grundlæggende ramme for udarbejdelsen af den pædagogiske læreplan er dagtilbudsloven med tilhørende bekendtgørelse, der er omsat i Børne- og Socialministeriets publikation [*Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold*](#), 2018. Det er hensigten, at I skal bruge publikationen, når I arbejder med skabelonen.

Skabelonen indeholder alle de lovmæssige krav til at udarbejde den pædagogiske læreplan. Samtidig understøtter skabelonen jeres overvejelser vedrørende den løbende dokumentation og evaluering af arbejdet med den pædagogiske læreplan.

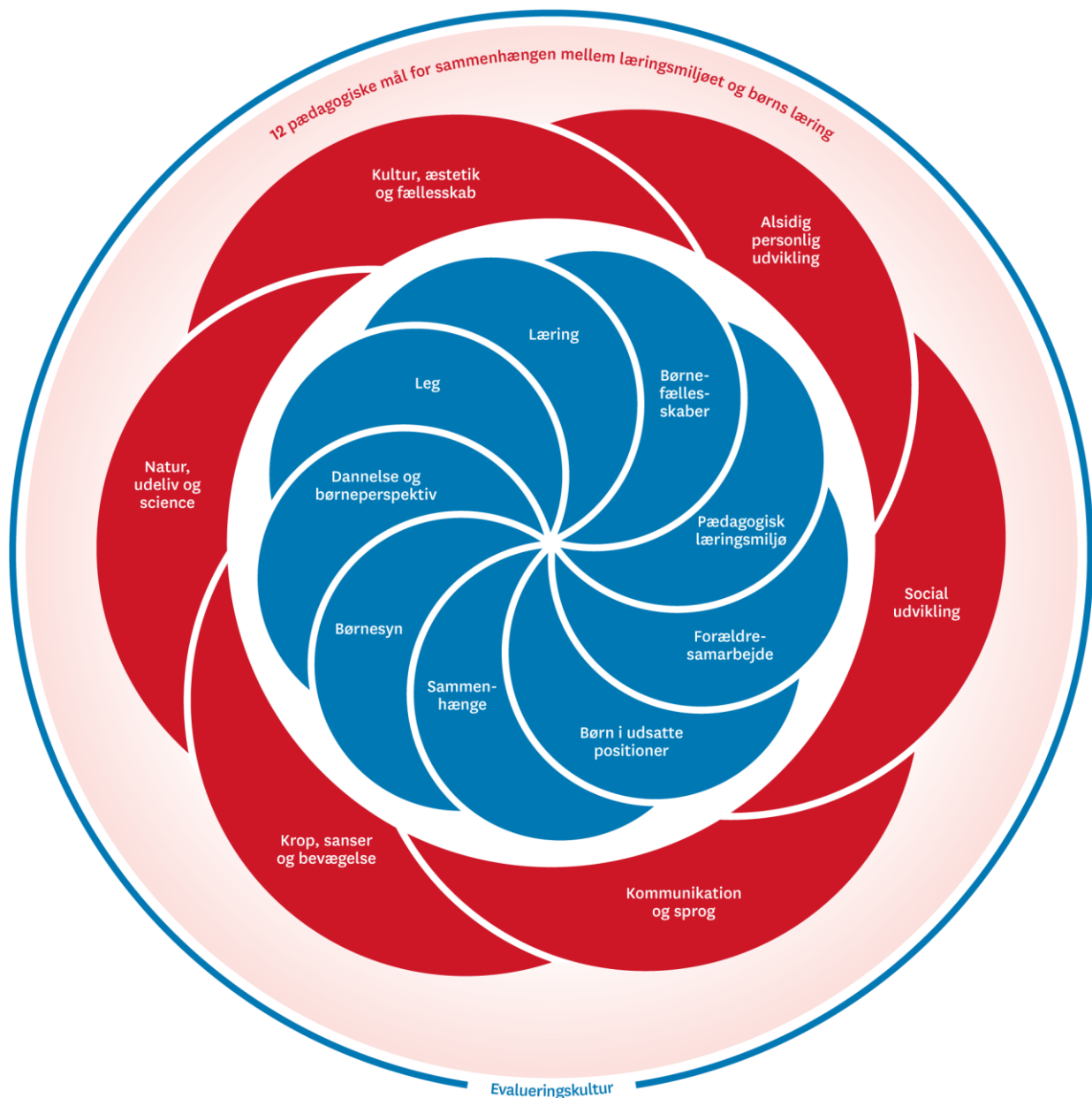
Den pædagogiske læreplan udgør rammen og den fælles retning for det pædagogiske arbejde med børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse, hvor legen er grundlæggende, og børneperspektivet er tydeligt. Jeres konkrete læreplan giver jer en ramme til at arbejde systematisk med at planlægge, følge op på og videreudvikle kvaliteten i det pædagogiske læringsmiljø i jeres dagtilbud i forhold til jeres børnegruppe.

Inden for de krav, der følger af dagtilbudsloven, er det op til jer at beslutte, hvordan I konkret vil arbejde med den pædagogiske læreplan. Jeres læreplan skal være et dynamisk og meningsfuldt dokument, som peger fremad, og som I kan bruge aktivt i den løbende udvikling af den pædagogiske kvalitet og jeres pædagogiske praksis.

[Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold](#)

Ramme for udarbejdelse af den pædagogiske læreplan

Den pædagogiske læreplan udarbejdes med udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag samt de seks læreplanstemaer og de tilhørende pædagogiske mål for sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og børns læring.

Rammen for at udarbejde den pædagogiske læreplan er dagtilbudsloven og dens overordnede formålsbestemmelse samt den tilhørende bekendtgørelse. Loven og bekendtgørelsen er

udfoldet i publikationen [Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold](#). Publikationen samler og formidler alle relevante krav til arbejdet med den pædagogiske læreplan og er dermed en forudsætning for at udarbejde den pædagogiske læreplan. Derfor henvises der gennem skabelonen løbende til publikationen. På sidste side i skabelonen er der yderligere information om relevante inspirationsmaterialer.

Hvem er vi?

Regnbuen er Område Skærbæks områdeinstitution – en kommunal 0-6 års institution, bestående af en børnehavedel og en småbørnsgruppe. Børnehaven er normeret til 47 børn i alderen 3-6 år (fordelt på 3 stuer), og småbørnsgruppen er normeret til 20 børn for de 0-3 årige (fordelt på 3 stuer).

Børnehaven og småbørnsgruppen er delt op i 2 afdelinger, og hver har de deres egen legeplads, der er indrettet således, at børnene har stor mulighed for at udfolde og udvikle sig motorisk. Regnbuen ligger i umiddelbar nærhed af den nybyggede Skærbæk Distriktskole, et dejligt frit og grønt område med bl.a. fodboldbaner, friluftscene og flere lukkede stisystemer. Vi gør ligeledes stor brug af Skærbækscentrets boldrum, hal og svømmehal, der også ligger nabo til os.

Har vi brug for at komme på længere ture, benyttes vores Christianiacykler eller Regnbuens 9 persons bus. Både i småbørnsgruppen og børnehaven, har det høj prioritet, at børnene er ude hver dag.

I Regnbuen lægger vi vægt på en anerkendende og imødekommende tilgang til barnet og dets familie. Det er vigtigt for os, at hele familien føler sig velkommen i huset og at vi sammen med forældrene udvikler et godt og konstruktivt samarbejde, for at sikre barnets trivsel og udvikling.

Vi vægter børnefællesskaber og legen højt, og ud fra et børneperspektiv har børnene mulighed for at indgå i større og mindre lege- og læringsmiljøer. Nærværende voksne støtter og strukturerer dette.

Vi arbejder overordnet ud fra den nye styrkede pædagogiske læreplan, hvor udvikling, læring, trivsel og dannelse er fokuspunkter.

Der er et stort samarbejde på tværs af vores to afdelinger. Børnene fra småbørnsgruppen besøger børnehaven ofte inden børnehavestart, således at der skabes gode og trygge overgange for småbørnenes start i børnehaven.

I Regnbuen holder vi meget af vores traditioner, så som Sommerfest, Luciaoptog, Fastelavn, bedste-forældredag, m.m.

Børnehaven Regnbuen, Termevej 3, 6780 Skærbæk
Kontakt på tlf.: 74 92 83 77, eller mail mfa@toender.dk

Pædagogisk grundlag

”Det pædagogiske grundlag består af en række fælles centrale elementer, som skal være kendetegnende for den forståelse og tilgang, hvormed der skal arbejdes med børns trivsel, læring, udvikling og dannelse i alle dagtilbud i Danmark.”

De centrale elementer bliver beskrevet i de følgende afsnit:

Børnesyn:

- ❖ Børns har ret til leg og til medbestemmelse
- ❖ Det er af stor vigtighed at barnet føler sig set og forstået og hørt
- ❖ Vi er forpligtede til, at skabe rum til leg og til, at give børn medbestemmelse.
- ❖ Vi skal skabe læringsmiljøer der har udgangspunkt i børnenes perspektiver.
- ❖ Tanken er, at det, at være barn, har en værdi i sig selv
- ❖ Børn har ret til, at være forskellige og til, at udvikle sig i forskelligt tempo
- ❖ Grundlæggende skal børn opfattes som kompetente og selvstændige individer, som har brug for både omsorg, tillid, positive forventninger, men også udfordringer som kan bidrage til det enkeltes barn udvikling og trivsel
- ❖ Børns bidrag er væsentlige og vigtige elementer i det pædagogiske arbejde det gælder både i planlagte aktiviteter, spontane situationer og ved leg og rutine situationer
- ❖ Børnesynet handler i sin helhed om, at det ikke er barnet der har en udfordring, eller barnet der skal indrette sig i det miljø der er til stede.

- ❖ Det er de pædagogiske medarbejdere der har en opgave i, at skabe rammer, samt iværksætte de pædagogiske tiltag der skaber både trivsel og udvikling for det enkelte barn

I Regnbuen ønsker vi, at vores børnesyn skal understøtte det gode børneliv, forstået som et liv, hvor der er plads, tid og ro til at være barn. Hvor nære og tillidsskabende medarbejdere giver barnet nærvær, omsorg og tryghed til, at kunne lære og udvikle sig. Regnbuen ønsker, at værne om børns ret til at udvikle sig i forskelligt tempo og børns ret til leg og til medbestemmelse.

Børnehavens syn på 'Børnesyn' kommer bl.a. til udtryk på følgende måde;

- ❖ *Et eksempel fra hverdagen:* Rød stue lavede et projekt, hvor de pædagogiske medarbejdere ønskede, at fremme børnenes finmotoriske færdigheder. De fandt forskellige ugeblade frem, som børnene skulle finde billeder i. Billederne skulle klippes ud, og sættes i en lille bog, som hvert barn skulle lave. H kunne sagtens finde en masse interessante billeder, men udfordringen opstod, da han skulle klippe billederne ud. Han fik klippet ind i billederne, og gav op.

Udefra virkede det som om, at H ikke ville være med til aktiviteten. H sad og pjattede, og gad ikke kigge videre i bladene. Den pædagogiske medarbejder på stuen, fandt en side med is og sodavand, og de snakkede om, at det var lækkert. H fortalte, at H ville have det i sin bog. Medarbejderen sagde, det var en gode idé og at H måtte klippe det ud. H skubbede bladet væk og sagde ”det vil jeg ikke”. Da H flyttede bladet, observerede medarbejderen, at H havde prøvet, men kom til, at klippe ind i tingene på billedet. Den pædagogiske medarbejder spurgte ind til det og om det var svært og det sagde H ja til. Medarbejderen foreslog, at de kunne lave en firkant rundt om billedet, med en tusch, så H viste hvor der skulle klippes. Bagefter kunne H fint klippe rundt om tingene på billedet, uden udfordringer og senere tegnede H selv firkanterne rundt om de ting der skulle klippes ud.

I eksemplet ovenfor ses det tydeligt, hvordan den pædagogiske medarbejders børnesyn, er delta-gende og lydhør over for H's modstand. Medarbejderen vælger, at spørge ind til udfordringen, og tager sig tid til, at hjælpe H, og er undrende sammen med H. Medarbejderen reagerede på, at H ikke var deltagende (medarbejderen kender H, og ved at barnet normalt gerne vil lave det, de pædagogiske medarbejdere foreslår eller eksperimenterer med).

Denne tilgang til børnene kan bruges i mange andre sammenhænge i institutionen. Vi stopper op når vi møder modstand fra børnene og finder årsagen til modstanden, og hjælper derved børnene med, at overkomme de udfordringer de oplever/møder..

Småbørnsgruppens syn på 'Børnesyn' kommer bl.a. til udtryk på følgende måde:

- ❖ I småbørnsgruppen har vi, som pædagogiske medarbejdere, stort fokus på, at hvert enkelt barn skal føle sig tryk og opleve omsorg som en naturlig ting. Vi bestræber os efter, at behandle hvert barn ens, og for at kunne det, er vores optik, at vi skal behandle dem forskelligt. Med det mener vi, at børn er forskellige, børn har forskellige behov, forskellige forudsætninger, personligheder, og levevilkår. Endvidere har børn forskellige styrker og udfordringer, og derfor mener vi, at de skal behandles forskelligt. Vi gør derfor brug af Vygotsky's teori om NUZO, også kaldet 'barnets nærmeste udviklingszone'.
- ❖ Endvidere har vi valgt, at stoppe med at lave månedsplaner – dvs. at det ikke er forudbestemt hvad vi skal de pågældende dage i hver måned. Dette betyder ikke, at vi ikke har pædagogiske mål med vores praksis, men at vi finder det vigtigt, at gribe børnenes perspektiver og initiativer. I nedenstående ses det hvordan vi griber børnenes non-verbale og verbale sprog, og deres mimik, og bruger det til at skabe læring og forståelse ud af det børnene finder interessant.
 - *Et eksempel fra hverdagen:* I februar måned 2021 faldt der en del sne og der var mange frostgrader. Børnene var så interesseret i sneen, og denne interesse greb vi og gik ud i sneen. Ud fra børnenes interesse kunne vi tillægge en pædagogisk dimension. Vi tog sneen med indenfor, så børnene kunne se, at sneen smeltede. Vi

snakkede med børnene om processen, altså når sne bliver varmt, så smelter det. Vi prøvede endvidere at drysse salt på, og dette gøre at smelteprocessen gik hurtigere. Derfor stillede vi spanden med det smeltede sne udenfor igen, og dagen efter hentede vi spanden ind, så børnene kunne se, at det var blevet til is.

Den pædagogiske dimension består i, at vi viser og fortæller om det, som børnene finder interessant, på den måde bliver læringen meningsfuldt og håndgribeligt for børnene. Vi mener, at det er med til at gøre børnene mere engageret i aktiviteterne.

Dannelse og børneperspektiv:

- ❖ Dannelse og børneperspektiv er et centralt element som altid er tilstede i vores tilgang og samspil med børn
- ❖ Vi har en opgave i, at fremme børns dannelse
- ❖ Dannelse skal ses som en dybere form for læring.
- ❖ En læring som vil bidrage til at barnet får kendskab til grundlæggende værdier og normer
- ❖ Vi har en opgave i, at børnene oplever, at de har indflydelse på udformningen af den dagligdag de er en del af – uanset hvem de er
- ❖ Barndommen har en værdi i sig selv
- ❖ Det pædagogiske perspektiv skal tage afsæt i børneperspektiverne uanset hvilken situation det handler om
- ❖ Vi skal invitere barnet til, at være aktiv deltagende, og ha for øje, at barnet er med til at skabe sin læring.
- ❖ I den nye styrkede pædagogiske læreplan er tanken, at dannelse skal udvikles gennem trygge og pædagogiske læringsmiljøer, hvor legen er det grundlæggende

Dannelse sker når barnet er medspiller i sit eget liv, og når barnet indgår i relationer med andre, hvor barnet oplever selvbestemmelse, medbestemmelse og solidaritet. I fællesskaber hvor barnet kan gøre sig erfaringer med værdier og viden som barnet kan bruge, når det skal begå sig i verden, Børnenes bidrag er væsentlige og vigtige elementer i det pædagogiske arbejde, både når der er tale om planlagte aktiviteter, spontant opståede situationer, leg eller rutinesituationer. Det er derfor

vigtigt, at barnet føler sig set og forstået, og at barnet oplever, at det har en demokratisk stemme.

I Regnbuen lægger vi vægt på, at børns erfaringer, behov og ønsker, inddrages og tillægges værdi. For at sikre dette tager vi udgangspunkt i Hanne Warmings ”3 Børneperspektiver”

De 3 forskellige børneperspektiver:

- ❖ Et udefra perspektiv på barnet. De pædagogiske medarbejdere syn på barnet, baseret på en generaliseret forståelse af, hvad det vil sige, at være et barn fx med en bestemt diagnose eller en bestemt alder, nogle bestemte behov, og den voksnes specifikke kendskab til barnet. De voksne kender barnets behov og behøver ikke tale med barnet selv.
- ❖ Et tilstræbt indefra perspektiv på barnet. De pædagogiske medarbejdere forsøger på, at sætte sig ind i barnets situation. Et forsøg på, at forstå, hvordan det føles og opleves, at være barnet i en bestemt situation eller under bestemte vilkår. Der samtales med parterne omkring barnet, hvis barnet ikke selv er i stand til at udtale sig.
- ❖ Et indefra perspektiv på barnet. Barnet giver selv udtryk for sine holdninger, oplevelser og ønsker. De pædagogiske medarbejdere skal ved hjælp af relevante metoder, få indblik i barnets situation indefra. Barnets egne holdninger og oplevelser, skal tages alvorligt og tillægges værdi i beslutninger, der træffes om barnet.

Børnehavens syn på ’Dannelse og børneperspektiver’ kommer bl.a. til udtryk på følgende måde:

- ❖ Et eksempel fra hverdagen: På Lilla stue er der mad uge. De pædagogiske medarbejdere har i forvejen forberedt sig på, at børnene skal have kendskab til sund og usund mad (udefra perspektiv). Inden madugen snakker de pædagogiske medarbejdere med børnene om, hvad de godt kan lide, at spise (indefra perspektiv). Medarbejderne vurderer, at børnene har forskellige kendskab til madlavning og udfordre børnegruppen i små grupper, til at blive enige om, hvad der skal laves. Børnene bliver inspireret af hinanden og udfordres i, at gå på kompromis. I selve mad ugen er børnene i de samme hold, som da de drøftede hvad de skulle lave. Under madlavningen tages der højde for de forskellige kompetencer, som børnene har og hvad de har erfaringer med i et køkken (tilstræbt indefra perspektiv). Nogle af børnene har ikke så meget erfaring, og har en kniv i hånden for første gang. Andre børn kan både skrælle, skære og snitte. Der tages udgangspunkt i NUZO (zone for nærmeste ud-

vikling). Det er vigtigt, at alle børn føler sig værdifulde og at deres kompetencer kommer i spil og kan bruges. Børnene oplever, at det er i samspillet, vi får lavet et dejligt måltid mad. Under spisningen bliver der snakket omkring de forskellige oplevelser i madugen. De små snakke med børnene noteres ned, så der kan evalueres på madugen. Under forløbet har der været fokus på dannelse, selv- og medbestemmelse, solidaritet og børnenes perspektiver.

Småbørnsgruppens syn på 'Dannelse og børneperspektiv' kommer bl.a. til udtryk på følgende måde:

- ❖ I vores praksis i småbørnsgruppen arbejder vi med et demokratisk børneperspektiv, dvs. at vi bestræber os efter, at give børnene en stemme og indflydelse i hverdagen. Vi er bevidste om, at børnenes stemme og indflydelse øger børnenes livskvalitet, samarbejdsvilje og en følelse af at blive set og hørt. I nedenstående beskriver vi de tre perspektiver fra Hanne Warming, med udgangspunkt i puslesituationen:
 - Et udefra perspektiv på barnet: Når der starter nyt personale i småbørnsgruppen, må de i den første uge ikke skifte børnene. Men hvis barnet giver nonverbalt eller verbalt udtryk for, at de stadig ikke er trygge ved den nye medarbejder efter første uge, tager vi hensyn til barnets behov, da barnets trivsel er vores kerneopgave.
 - Et tilstræbt indefra perspektiv og et indefra perspektiv på barnet: I småbørnsgruppen fokuserer vi meget på, at forsøge at aflæse de nye børns behov, da de ikke har et verbalt sprog. Ved de ældre børn kan de verbalt fortælle os, hvad deres behov er. Både den verbale og non-verbale kommunikation ser vi som meget vigtige kommunikationsformer, og vi tager udgangspunkt i dette. Barnets holdninger og oplevelser tages meget alvorligt og tillægges værdi i beslutninger, der træffes om barnet.
- ❖ I vores hverdag i småbørnsgruppen, prøver de pædagogiske medarbejdere, at arbejde med,

at danne børnene til at være mangfoldige og rummelige.

Vi bestræber os efter, at gøre børnene til selvstændige individer, som skal opleve en hverdag i småbørnsgruppen, hvor de har selv- og medbestemmelse. Det ses bl.a. ved, at vi tager udgangspunkt i det, som børnene finder interessant og herigennem byder vi ind med vores pædagogik og viden.

- Et eksempel fra hverdagen: vi tager ofte børnene med på cykletur i vores ladcykler og ofte har vi et mål – og det kunne være, at vi har et tema om skoven, og vil derfor cykle en tur i skoven. Men på vej derhen, bliver børnene optaget af nogle får. Vi stopper op, og lader børnene kigge på fårene. Vi byder her ind med den viden vi har omkring får, og får en snak med børnene om det, og lytter på det som børnene har at fortælle om fårene. Vi mener, at dette er med til at styrke børnenes motivation for at lære, også selvom vi havde et andet mål/ tema. Men ved at gribe børnenes interesse, styrker vi også børnenes oplevelse af medbestemmelse.

Børnene skal have med- og selvbestemmelse, og for os handler med- og selvbestemmelse om, at børnene føler og oplever sig set og hørt, og er med til at bestemme i det omfang der er muligt og i det omfang der giver mening for børnegruppen og det enkelte barn.

- ❖ Vi bestræber os efter, at præsenterer dem for den danske kultur: at vente på tur, hvordan man behandler andre mennesker, at tale ordentlig til hinanden, sorterer affald, at rydde op efter sig selv – både indenfor og i naturen, vores traditioner i institutionen (fastelavn, påske, jul, osv.), men også andres kultur. Samt en tur på biblioteket, og på museum.

Vi præsenterer børnene for de spilleregler der er i de sociale sammenhænge – altså hvordan man er en god ven, hvordan man behandler hinanden godt, og hvordan man hjælper hinanden.

Ovennævnte ting mener vi, er en start til at klargøre børnene til deres næste kapitel i deres liv – at gå i børnehave.

Leg:

- ❖ Børn leger fordi de har lyst til at lege. legen er frivillig og spontan, men legen er også grundlæggende for børns sociale og personlige læring og udvikling.
- ❖ Legen fremmer bl.a. fantasi, virkelyst, sprog, nysgerrighed, sociale kompetencer, selv-værd og identitet.
- ❖ Derfor har legen en værdi i sig selv.
- ❖ Børn skal føle, at de er betydningsfulde og deltagende i legen og de skal have mulighed for at prøve nye roller.
- ❖ Nogen gange skal pædagogerne være tilbageholdende og bare være observerende og være tilgængelige når børnene leger.
- ❖ Andre gange er legen en læringssituation, hvor vi voksne har et bestemt mål med legen.
- ❖ Børnenes spontane leg skal både anerkendes og respekteres, og den skal have en betydelig plads i hverdagen.
- ❖ Mange børn leger spontant og af sig selv, men nogen gange skal legen støttes, guides og rammesættes for, at alle børn kan være med og for, at legen udvikler sig positivt for alle børn.
- ❖ Rammesatte legeaktiviteter kan være, at børnene eller barnet sammen med medarbejderne finder ud af, hvad de skal lege og hvordan. Men det kan også være, at det er en medarbejder, som alene rammesætter legen, så den giver mulighed for, at inddrage de børn, der eventuelt står uden for legen.

I Regnbuen vægter vi legen højt. Leg er vigtig fordi den giver rum til, at barnet kan udvikle selvbestemmelse, fantasi, afprøve grænser, blive udfordret socialt i samspil med andre og den personlige læring og udvikling. Leg er alt – fordi den er vores vigtigste træningsbane i al mellemmenneskelig kontakt og dermed udvikling af vores emotionelle kompetencer (Hart, Andersen, Jacobsen & Larsen, 2020, s. 17). Ifølge dagtilbudsloven har legen en værdi i sig selv og skal være en gennemgående del af dagtilbuddet. Vores rolle er at skabe rammer til gode samspil og at være synlige og nærværende pædagogiske medarbejder, så der dannes trygge relationer. Vi har en legende tilgang gennem dagen, både til samling, udenfor og i mange rutine situationer. Vi er bevidste om, at Regnbuen skal være et dejligt sted at være. Børnene skal føle sig set, hørt og inddraget for, at sund læring kan finde sted.

Børnehavens syn på 'Leg' kommer bl.a. til udtryk på følgende måde:

- ❖ Et eksempel fra hverdagen: På gul stue bliver børnene efter samling spurgt om, hvad de gerne vil lave den næste time. Den pædagogiske medarbejder spørger 4 udvalgte drenge, hvad de gerne vil lege med og de bliver hurtige enige om, at de gerne vil lege med kuglebanen på Lilla stue. Pædagogen går med dem ind på Lilla stue og fortæller, at hun bliver på stuen og de kan henvende sig, hvis de får brug for hjælp. Pædagogen sidder på gulvet og observerer drengene gennem hele legen. Det er svært, at samle kuglebanen, når man er 4 drenge der skal samarbejde. Drengene og pædagogen bliver enige om, at de skiftes til at bestemme hvilke klodser pædagogen skal sætte på, indtil hele banen er samlet. Drengene leger i 30 minutter mens pædagogen vejleder, når der er brug for det.

Her ses det, at rammerne for den gode leg er optimale, fordi drengene har ro til fordybelse, men samtidig er der også plads til forskelligheder. Pædagogen valgte disse 4 drenge, fordi de har det godt sammen, men ofte har brug for guidning i forhold til, at holde deres koncentration i en leg. Men drengene var så fordybet, fordi de ikke oplevede nogen forstyrrelser fra andre børn. Nærværet fra pædagogen og medbestemmelse i/på legen havde stor indflydelse på legens udvikling og hjalp drengene til at komme i flow.

Småbørnsgruppens syn på 'Leg' kommer bl.a. til udtryk på følgende måde:

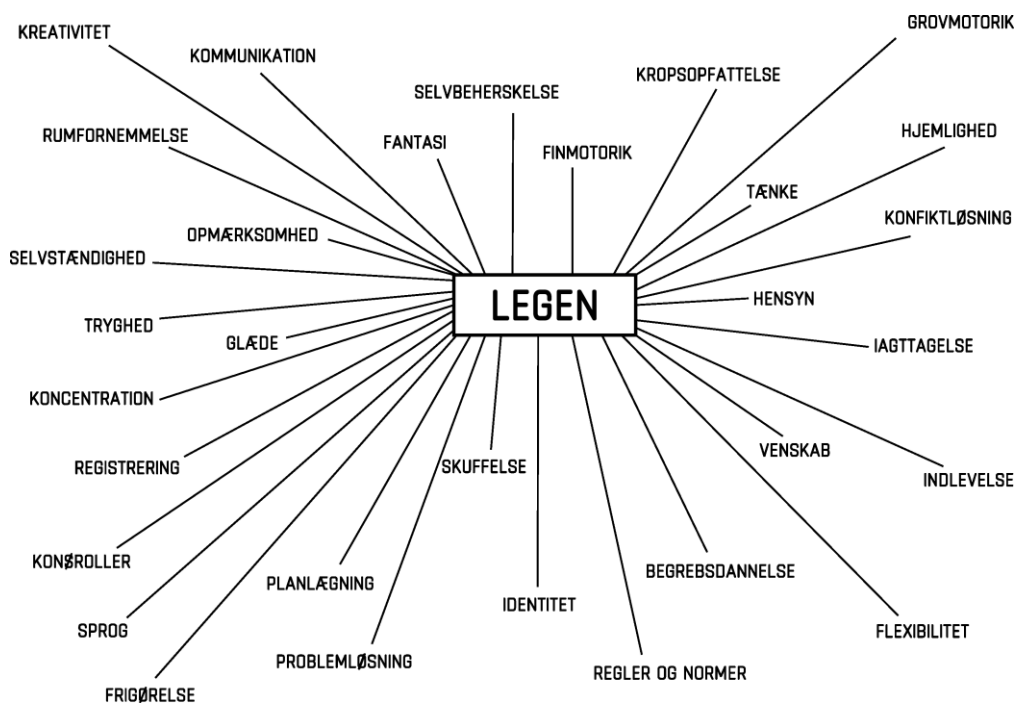
- ❖ I småbørnsgruppen er vi bevidste om, at børn i alderen 0-2 år (nogle gange til 3 års alderen), oftest leger parallelleg, dvs., at de leger ved siden af hinanden og ikke så meget med hinanden. Her er det vigtigt, at vi som de pædagogiske medarbejdere guider børnene i lege relationer med andre børn. Vi snakker med dem om, hvordan man leger sammen, og sætter ord på deres handlinger i legen, deres motiver og intentioner, så de på den måde bliver be-

vidste om egne og andres handlinger.

Leg er en stor del af hverdagen i småbørnsgruppen og legen spiller en stor og vigtig rolle i børnenes læring. Vi ser nemlig leg som læring. Leg er noget der opstår, udvikler sig og bevæger sig imellem børn. Det er altafgørende, at deltage i legefællesskaber, da det er sammen med jævnaldrende børn man eksperimenterer, udtrykker sig og sammen skaber mening, og sammen skal børn lære, at afstemme legen og hinanden. Leg er endvidere et erfaringsrum, og har dannelsepotentiale (Hanne Hede Jørgensen, 2020).

Vi mener, at børn skal være forfatter i deres egen leg, bruge deres fantasi og eksperimenterer med det. Vi bestræber os efter, at være opmærksomme på, hvornår de pædagogiske medarbejdere skal være en del af legen og byde ind med inspiration, samt hvornår vi skal trække os i legen, men stadig være let tilgængelig for børnene i deres leg.

Leg kan både have et mål, men også være uden. I legen hvor børnene selv bestemmer, udvikles mange vigtige aspekter for, hvordan man evner, at indgå i relationer sammen med andre, da leg er den vigtigste træningsbane for al mellem menneskelig kontakt og udvikling (Hart, Andersen, Jacobsen og Larsen, 2020). Endvidere indgår legen i alle de daglige gøremål, og ud fra nedenstående billede illustreres det, hvilke styrker legen stimulerer:

Læring:

- ❖ Læring skal nu forstås mere bredt, end vi hidtil har gjort
- ❖ Børn lærer ved, at udforske med krop og sanser.
- ❖ Børn lærer når de f.eks. eksperimenterer med forskellige materialer
- ❖ Børn lærer når de stiller spørgsmål til noget de undrer sig over.
- ❖ Når børnene bliver mødt med spørgsmål og udfordringer.
- ❖ Det er de pædagogiske medarbejderes opgave, at udfordringerne bliver på et udviklingstrin, hvor børnene kan mestre opgaven, samtidig med, at de oplever noget nyt.
- ❖ Børn lærer gennem kommunikation og ved, at indgå i fællesskaber
- ❖ Børn lærer ved, at bidrage med at finde kreative løsninger på de udfordringer de møder i fællesskaberne.
- ❖ Børns læring fremmes af, at de tør at begå fejl og ved at de indgår i læringsmiljøer, hvor de kan slippe fantasien løs
- ❖ Læring sker i en veksling mellem bl.a. børneinitierede aktiviteter, vokseninitierede aktiviteter, rutinesituationer, leg mm.
- ❖ De pædagogiske medarbejdere skal skabe et alsidigt, inddragende og trygt læringsmiljø.
- ❖ De pædagogiske medarbejdere skal gå på opdagelse i, hvad der optager børnene og hvad der kan være en udfordring for deres læring og udvikling, og med udgangspunkt i ovenstående, beslutte hvad der er oplagt at arbejde videre med, i de planlagte læringsaktiviteter.

I Regnbuen arbejder vi med det brede læringsbegreb. Vi mener, læring sker over hele dagen både i legen, planlagte og spontane aktiviteter, i hverdagens rutine m.m. Børn lærer, når de bruger kroppen og deres sanser, når de undrer sig og stiller spørgsmål, når de eksperimenterer med forskellige materialer og gør sig erfaringer. De lærer, når de kommunikerer og har sociale interaktioner med andre og bliver mødt med spørgsmål. Børn lærer, når de slipper fantasien løs, laver fejl, laver gentagelser og tør udfordre det kendte og det ukendte. Det pædagogiske læringsmiljø skal derfor spænde bredt og understøtte børnenes kropslige, følelsesmæssige, sociale og kognitive læring.

Børnehavens syn på 'Læring' kommer bl.a. til udtryk på følgende måde:

- ❖ Et eksempel fra hverdagen: I børnehaven har vi et tilbud hvor nogle børn kan deltage i en sproggruppe. I sproggruppen sættes der ekstra fokus på udviklingen af sproget gennem leg og læring. A er til dagligt en meget stille og har brug for meget tryghed. I dagligdagen siger A ikke ret meget. A kan både tale dansk og tysk, men i børnehaven snakker A dansk. A leger og snakker for det meste kun med et bestemt barn, som A er tryk ved. A kommer med i sproggruppen, hvor der er 2 andre børn med. Den pædagogiske medarbejder har fokus på samspillet og igangsætter forskellige sprogstimulerende aktiviteter, som f.eks. vendespil med dyremotiver, hvor der snakkes om billederne og med kroppen efterlignes dyrene. Gennem kendte spil og leg skabes tryghed og drivkraften til at lære opstår, fordi der er viden og interesse for emnet. I begyndelsen byder A ikke ind, men efter et stykke tid begynder A at deltage ved at bruge sproget. A fortæller ivrigt, en hel masse om kaninen derhjemme. Det bliver tydeligt, at A har udviklet sig ved, at være en del af sproggruppen. A bruger sproget mere, og er mere interesseret og engageret i både sproggruppen, men også i et større fællesskab.

Den pædagogiske medarbejder og A har efterfølgende fået en særlig relation der er bygget op på tillid. Medarbejderen er blevet en del af A's sociale netværk, hvor de sammen har fundet et fælles tredje, nemlig sproggruppen. Forskellen fra før og til nu er, at A opsøger medarbejderen og gerne vil i dialog med hende, da de i fællesskab har opbygget tillid, nærvær, tryghed og forståelse i deres relation til hinanden.

Medarbejderen har under læringsprocessen gjort brug af forskellige læringstyper. Rammerne og aktiviteten har været bestemt af medarbejderen, det spontane opstår under spillet og i samspillet med børnene. Medarbejderen følger børnenes spor mens de spiller og børnene videreudvikler legen ved, at vise de forskellige dyr med kroppen. I starten er pædagogen foran børnene og styrer reglerne og legen. Derefter trækker hun sig fra legen, stadig tilgængelig, men lader børnene udvikle legen i den retning de ønsker.

Småbørnsgruppens syn på 'Læring' kommer bl.a. til udtryk på følgende måde:

- ❖ Vi skaber læring i småbørnsgruppen gennem hele dagen, bl.a. i børneinitierende lege, voksen planlagte aktiviteter og rutinesituationer. Rutineprægede situationer kan f.eks. være i gaderoben, at dække på bordet og rydde op efter maden, men også selve spisesituationen, samt puslesituation. Rutine situationer er en stor del af småbørnsgruppen, og vi ser rutinesituationer som arenaer for selvhjulpenhed, selvstændighed, medansvar, meningsfuldhed, hjælpsomhed, handleevne, indlevelse, relations dannelse, samarbejde, motorisk- og sproglig udvikling, samt deltagelse i fællesskaber.

I de rutineprægede situationer guider og hjælper vi børnene, og vi opfordrer dem til, at hjælpe hinanden og vise hinanden hvordan man gør. Børn vil gerne føle sig nyttige, og hjælpe til, og dette ser vi som en god læring.

Rutinesituationer bliver gentaget mange gange i løbet af en dag, hvilket gør rutinerne håndgribeligt og genkendeligt for børnene. Det mener vi, er med til at skabe tryghed og trivsel, og dette ser vi også som en vigtig faktor for, at børnene kan udvikle sig og lære.

- ❖ Når børn skal lære, skal vi pædagogiske medarbejdere være opmærksomme på, at skaber et læringsrum, hvor vi motiverer børnene, og giver dem lysten til at lære. Og for at skabe dette læringsrum, deler vi ofte børnene op i mindre grupper, så vi på den måde, bedre kan skabe en indre motivation for hvert enkelt barn. Børn lærer forskelligt og er ikke altid optaget af de samme ting, og ved at dele gruppen i mindre grupper, kan vi bedre målrette aktiviteterne til de forskellige grupper, og skabe motivation for hvert enkelt barn og børnegruppen.

Vi mener også, at den indre motivation kommer ved, at vi skaber et læringsrum, hvor der er plads og tid til hvert enkelt barn, og at vi skaber et læringsrum hvor vi giver børnene mulighed for, at være medspiller i aktiviteten, og derfor er det også vigtigt, at det er mindre grupper, så der er plads til dette.

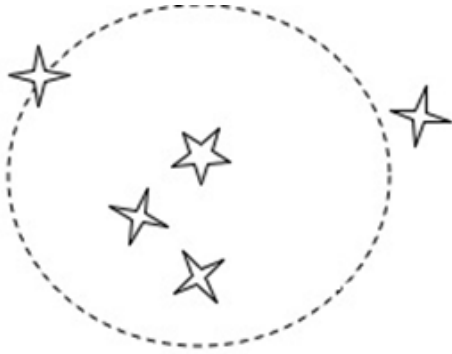
Børnefællesskaber:

- ❖ Fællesskaber skaber rum til alle og det giver mulighed for, at skabe nye relationer.
- ❖ Det er vigtigt, at barnet har forskellige fællesskaber i løbet af en dag.
- ❖ I dagtilbuddets hverdag, skal der være plads til, at det enkelte barn både kan vise initia-

tiv til fællesskabet og være aktiv deltagende i fællesskabet. Barnets trivsel er afhængig af, at det føler sig værdifuldt, betydningsfuldt og anerkendt i fællesskabet.

- ❖ I dagtilbud skal alle børn have mulighed for, at kunne indgå i et socialt fællesskab, sammen med andre børn og pædagogiske medarbejdere.
- ❖ Al leg og læring sker i socialt samspil med de andre børn og medarbejdere i institutionen.
- ❖ Barnet og de pædagogiske medarbejdere er fælles om, at skabe det sociale rum hvorigennem det enkelte barn lærer og udvikler sig.
- ❖ Børnefællesskaber skal skabe rum for, at børn kan etablere venskaber på tværs af alder – køn og kultur.
- ❖ Det er pædagogens opgave, at skabe en balance mellem barnet og fællesskabet i hverdagen.
- ❖ Det er pædagogens ansvar, at opsætte rammer for fællesskabet.
- ❖ I det pædagogiske arbejde med den pædagogiske læreplan, arbejdes der med sammenhæng mellem børnenes perspektiver – muligheder – begrænsninger i det sociale rum og de pædagogiske målsætninger

At skabe stærke og meningsfulde børnefællesskaber er en opgave, vi prioriterer højt i Regnbuen. Vi ønsker, at alle børn sikres mulighed for, at indgå i forskellige fællesskaber. Børnene skal opleve sig værdifulde, anerkendte, ligeværdige og værdsat i børnefællesskaberne. I børnefællesskaber lærer børnene af hinanden, de spejler sig, danner og skaber nye færdigheder. Vi har fokus på, at give mulighed for, at børnene kan skabe relationer på tværs af grupper, alder, køn, interesser og kultur. De pædagogiske medarbejdere skal skabe rammerne der sikre, at alle børn har adgang til fællesskabet, ud fra de forudsætninger, det enkelte barn har. Deltagelsen i børnefællesskaber skal ske på det enkelte barns præmisser, med respekt for, at børn nogle gang har brug for, at være i periferien af fællesskaberne, hvilket bliver illustreret gennem følgende figur;

Positioner (Davies & Harré, 1990; Harré & Langehove, 1991)

Stjernerne i midten illustrere børn, som f.eks. er deltager til samling. Stjernerne på stregen eller uden for stregen er børn, som deltager til samlingen, men på sidelinjen/periferien, og det er helt okay. For selvom man sidder på sidelinjen/periferien kan man godt være deltagende, bare på en anden måde og på barnets præmisser. Som pædagogiske medarbejdere, er vi meget opmærksomme på de børn, som har brug for at sidde på sidelinjen, og fortælle og vise dem, at de hele tiden er velkommen, og at de bliver set og hørt.

Børnehavens syn på 'Børnefællesskaber' kommer bl.a. til udtryk på følgende måde:

- ❖ Et eksempel fra hverdagen: I vores hus stod vi i den situation, at 2 stuer skulle samles til 1 stue. Stuerne der skulle samles var med børn i alderen 4-5 år. Pædagogerne på den samlede stue var opmærksomme, at der skulle lægges stor vægt på relations dannelser. På en af stuerne var der et barn der ikke altid var en del af det store fællesskab. Barnet blev ofte set på, som en, der slog og rev i hår og derfor ikke blev valgt af de andre. Stigmatiseringen fastholdte barnet i rollen, i så slemt en grad, at barnet selv begyndte at miste troen på, at de andre ville barnet. Pædagogerne havde dog en opfattelse af, at barnet ofte blev misforstået, som ellers var kærlig og omsorgsfuld.

I huset har vi den mulighed, at børnene stuevis kan spille musik en gang ugentlig med en pædagog, der spiller og synger med børnene. Timen er med til, at børnene får udviklet sproget, sammenholdet på stuen, koncentrationen og lærte nye sange og lege.

De pædagogiske medarbejdere havde snakket sammen inden musikaktiviteten og ønskede sanglege, der kunne styrke børnene i relationer på kryds og tværs, så stuerne kunne blive til en stue.

En sangleg der gjorde stort indtryk på medarbejderne var "flyv lille påfugl". Her vælger medarbejderen et barn, der skal starte med at flyve rundt og derefter vælger barnet en ven

at danse med. Børnene har selv videreudviklet på sanglegen ved, at give hinanden et kram til sidst, inden man sætter sig igen. Barnet i den udsatte position, blev valgt som ”vennen”, af en dreng, der indtil da ikke ønskede at være i relation med barnet i den udsatte position (= at barnet ofte blev fravalgt pga. hans tilgang til relationer). At blive valgt ”til” var tydeligt et stort øjeblik for barnet i den udsatte position. Barnet udstrålede glæde og overraskelse og undrende ”var det nu også rigtig, at drengen ville mig”.

En super oplevelse som blev taget med ud i det store fællesskab, hvor børnene efterfølgende også udviste, at de have forståelse og mærket vigtigheden af processen. Der skulle ikke længere bruges så meget energi på, at blive accepteret af fællesskabet, nu kunne barnet koncentrere sig om de legegrupper barnet var en del af. Pædagogerne oplevede, at de historier der før havde fastholdt barnet i den stigmatisering blev mindre, der var ikke længere problemer med, at bide og hive i hår.

Småbørnsgruppens syn på 'Børnefællesskab' kommer bl.a. til udtryk på følgende måde:

- ❖ Den tidlige tilknytning, har på sigt stor betydning for barnets tilgang til, at indgå i relationer (Hart, Andersen, Jacobsen & Larsen, 2020). Dvs. at først når den trygge base er etableret til de primære voksne, tør barnet udforske omgivelserne, samt relationerne til andre børn og medarbejdere – hvilket gør, at barnet først her, kan begynde at indgå i fællesskaber.

Derfor er vi i småbørnsgruppen meget bevidste over vores måde, at være sammen med børnene på, og vores måde at kommunikerer med børnene på. Vi bestræber os efter, at være fuldt engageret, omsorgsfulde, nærværende og let tilgængelig for barnet gennem hele dagen. Vi vægter anerkendelse meget højt, og at barnet har ret til at udtrykke sine følelser, oplevelser og perspektiver.

Omsorg og nærvær fra de pædagogiske medarbejdere, er den kappe børn skal svøbes i, for at turde tro på sig selv. Børn udvikler tillid og tryghed, når de oplever, at nogen tager vare på dem og når de føler at de er noget vær (Hart, Andersen, Jacoksen & Larsen, 2020).

Når vi er indenfor, på vores stuer, bruger de pædagogiske medarbejdere meget tid på gulvet sammen med børnene. På den måde er vi fuldt tilgængelig for børnene i deres lege og relationer til andre børn.

- Et eksempel fra hverdagen: En af pædagogerne tager en morgen imod et barn, som er meget ked af det, da moren går. Pædagogen modtager barnet i hendes favn. Hun tager derefter barnet med ind på sofaen, og sidder med barnet på skødet. Barnet oplever en medarbejder, som trøster og som giver barnet tid til at blive klar til hverdagen i institutionen. Nogle minutter efter, sætter pædagogen sig på gulvet, stadig med barnet på skødet, men i øjenhøjde med de andre børn. Da pædagogen mærker, at barnet finder mere og mere tryghed i situationen, sætter pædagogen barnet på gulvet ved siden af hende, men stadig så hun er let tilgængelig for barnet, hvis barnet igen bliver ked af det, eller bare har brug for hendes nærvær. Men pludselig er barnet så tryk ved situationen og klar til hverdagen, at barnet bevæger sig ud på gulvet til de andre børn, og begynder at finde legetøj, som er spændende.

I eksemplet ses det tydeligt, at pædagogen har givet barnet tryghed og ro, til at blive klar til at indgå i børnefællesskabet. Pædagogen har hele tiden været nærværende og let tilgængelig for barnet, og derved skabt tryghed.

- ❖ Betydningen af relationer mellem børn: Når barnet oplever en tryk tilknytning til omsorgspersonerne (både forældre og de pædagogiske medarbejdere), så skaber det tryghed hos barnet, og barnet er herefter klar til at udforske omgivelserne og især de andre børn. Børn finder andre børn interessante, og spejler/imiterer hinandens bevægelser, følelser og handlinger.

Børns relationer til andre børn spiller en stor rolle i børns hverdagsliv, og det at kunne skabe relationer og indgå i legerelationer har afgørende betydning – både for barnets trivsel, men også for deres udvikling og læring (BUPL, Ahrenkiel, Rasmussen og Institut for Psykologi og Uddannelsesforskning, 2014).

Pædagogisk læringsmiljø:

- ❖ Det pædagogiske læringsmiljø, er til stede hele dagen.
- ❖ Det er de pædagogiske medarbejderes opgave, at organisere og tilrettelægge dagen, så børnene får de bedste betingelser for, at trives, lære, udvikle sig og dannes.
- ❖ Det er gældende i alle dagens facetter, uanset om det handler om børnenes leg, planlagte voksen styrede aktiviteter, spontane aktiviteter eller daglige rutiner som fx borddækning, af og påklædning i garderoben.
- ❖ Det pædagogiske læringsmiljø er baseret på et samspil og det skal tilrettelægges, så det inddrager hensynet til det enkelte barn, børnenes eget perspektiv og deltagelse.
- ❖ Ligeledes skal der tages hensyn til børnefællesskabet, børnegruppens sammensætning og børnenes forskellige forudsætninger.

Læringsmiljøet i Regnbuen er fleksibelt og varieret, og understøtter alle børns dannelse, læring, trivsel og udvikling. Læringsmiljøet skabes på grundlag af det brede læringsbegreb og det strækkes sig over hele dagen.

Læringsmiljøet rummer forskellige læringsrum og didaktiske overvejelser;

- ❖ Pædagogiske aktiviteter, som planlægges og organiseres af de pædagogiske medarbejdere, og som sammensætter fællesskabet
- ❖ Pædagogiske aktiviteter, som planlægges og organiseres af de pædagogiske medarbejdere, men børnene vælger selv fællesskabet
- ❖ Daglige rutiner, der udgør skelettet i hverdagen
- ❖ Børnenes selvorganiserede leg.

I læringsmiljøet skal børnene udvikle bevidsthed om, hvordan de lærer, så de er rustet til nye udfordringer. Børnene skal være aktive, bruge kroppen og deres sanser. De skal lære, at samarbejde og hjælpe hinanden. De skal sikres mulighed for at eksperimentere og danne relationer, venskaber og fællesskaber.

Børnehavens syn på 'Pædagogisk læringsmiljø' kommer til udtryk på følgende måde:

- ❖ Vores fysiske rammer med-ind tænkes i den pædagogiske planlægning. Vi har fokus på at skabe rum i rummene, så der på stuerne er plads til mange forskellige legetyper. Vi medinddrager fællesrummet og lån af andre stuer i vores planlægning af dagligdagen. Vi har

gode udenoms arealer og vores legeplads rummer udfordringer for hele børnegruppen. Samtidig har vi gode læ og skygge muligheder og mulighed for at lave bål ved vores bålplads. Vi bruger nærmiljøet til at udvide vores kvadratmeter og gøre vores læringsmiljø større.

❖ Læringsmiljøet evalueres løbende for at sikre alle børns trivsel, udvikling, læring og dannelse. Vi erfaringsudveksler løbende på personalemøder, stuemøder og i dagligdagen.

❖ I vores hverdag har det medført forskellige tiltag;

❖ For at understøtte det pædagogiske læringsmiljø bedst muligt, har vi organiseret medarbejdernes ressourcer og kompetencer over hele dagen i forskellige organisatoriske rammer. Vi har stillezone om morgenen, hvor vi har fokus på, at alle børn skal have en stille og rolig start på dagen, hvor de føler sig set og velkommen. Vi arbejder med positioneringen i løbet af dag, så alle pædagogiske medarbejdere kender deres rolle. Vi har aktivitetsplaner, der synliggøre vores planer og struktur. Om sommeren har vi frugt cafe', hvor frugten spises i hold. Der lægges vægt på nærvær, hyggestund og medbestemmelse. Børnene gives mulighed for selv at bestemme, hvornår det passer bedst ind i deres leg, at de skal have frugt.

I Regnbuen er vi som sagt bevidste om, at vores læringsmiljø hele tiden skal være fleksibel og vi arbejder løbende med at vores læringsmiljø som f.eks. da vi indførte stillezone i vores fællesrum om morgenen.

Vi gik i gang med at arbejde med vores stille zone, da vi oplevede vores morgener som meget kaotiske og urolige. Et virvar af mennesker der gik ud og ind mellem hinanden. Børn der ikke blev mødt af en medarbejder og hilst velkommen, dette medførte børn der var kede af det og som ikke ville afleveres. Vi oplevede forældre, der var utrygge og havde svært ved at aflevere børnene. Børnene kunne lege overalt og løb ofte fra stue til stue og legede ofte uden voksen guidning og tilstedeværelse. Medarbejderen løb ofte til de samme ting, eller havde travlt med at slukkede "brænde".

Vi startede med at analysere vores morgen gennem observation og iagttagelse. Derefter udarbejdede vi en vækstmodel på baggrund af vores analyse og fandt frem til, at vi havde brug for hjælp udefra til at se på vores fysiske rammer. Der blev dannet et ud-

valg, af Lene Iversholt, som er lektor og udviklingskonsulent UC Lillebælt og pædagogisk konsulent Lone Hauch fra kommunen. De kom på besøg og bød ind med forskellige forslag og vinkler på nye tiltag. Udvalget arbejdede derefter videre med de forskellige forslag og kom frem til at vi skulle lave en "stillezone"

- ❖ Følgende tiltag blev indført: I fællesrummet bliver lyset dæmpet, vores projektor bliver brugt til at vise pauseskærm med afslapningsmusik, der er med til at skabe rolig stemning. I fællesrummet kan man kun sidde og tegne eller læse en bog i vores sofa. Madpakker spises først fra kl. 8.30. Medarbejderen der møder kl. 7.00 er "vinkevoksen" og vinker med børnene. "Vinkeren" tager imod børnene, siger godmorgen til alle ved navn. "Vinkeren" sørger for, at hjælpe og guide børnene ind på de åbne stuer og hjælper med toiletbesøg. Kl. 7.00 åbnes Rød stue som den eneste stue. Børnene leger med de ting, der er på stuen. Ca. kl. 7.25 kommer medarbejderen, der er mødt kl 6.30 retur fra småbørnsgruppen. Medarbejderen går på Rød stue, hvor børnene guides i deres lege og der kan igangsættes forskellige aktiviteter som modellervoks, perler, Lego osv.

Lilla stue kan evt. bruges til børn, man vurderer kan lege selv, eller som har brug for at være mere uforstyrret. Kl. 8.00 kommer der flere medarbejdere. En går på Gul stue og åbner på samme vilkår som Rød stue. Børnene bestemmer selv om de vil lege på Rød eller Gul stue, men skal evt. hjælpes til, at fastholde deres valg eller guides til noget andet. Kl. 8.00 åbner legepladsen, og en medarbejder går ud med de børn der har lyst til dette, og ellers åbner Lilla stue, på samme vilkår som de to andre stuer. Kl. 9.00 ophører stillezonen og alle går på deres egne stuer. Indførelsen af de nye tiltag har bevirket, at der er mere stille i fællesrummet og at børn og forældre oplever en mere rolig aflevering. Medarbejderne kender deres roller og børnene ved hvilken muligheder de har.

Småbørnsgruppens syn på 'Pædagogisk læringsmiljø' kommer til udtryk på følgende måde:

- ❖ I småbørnsgruppen, har grupperne hidtil været blandet aldersmæssigt. Men februar 2021 valgte vi som pædagogiske medarbejdere, at omstrukturere de tre grupper således, at der er en gruppe for de yngste, en gruppe for de mellemste og en gruppe for de ældste børn – dvs. aldersopdelt.

På den måde indgår børnene i fællesskaber med jævnaldrende børn. Disse grupper er kun basisgrupper, men det betyder ikke, at børnene ikke er sammen med børn i andre aldre. Men vi har valgt at aldersopdele grupper fordi, vi som pædagogiske medarbejdere bedre kan tilrettelægge aktiviteter som fanger børnenes udviklingstrin. For at vi som medarbejdere kan opkvalificere vores pædagogiske arbejde endnu mere, og ramme børnenes udviklingstrin, så prøver vi så vidt det er muligt, at lave mindre grupper i vores basisgrupper.

- ❖ Vi som pædagogiske medarbejdere bestræber os også efter, at arbejde med positioneringer. Dvs. at nogle medarbejdere er "fordybelsesvoksne", nogle er "overbliksvoksne" og nogle er "praktiskvoksen".

- Fordybelsesvoksen er en voksen der er på gulvet med børnene, og som er tilgængelig for børnene og kan fordybe sig med børnene, og deltage i deres lege.
- Overbliksvoksen har overblikket over børnene, og sørger for at guide og hjælpe de børn, der har brug for dette, modtage børn om morgenen, inspirer til forskellige lege, m.m.
- Praktisk voksen, er en medarbejder som tager sig af oprydning, fylde- og tømme opvaskemaskinen, lave frugt, gør klar til madpakke, og andre praktiske gøremål. Denne medarbejder bestræber sig også på, at inddrage 1-2 børn, så vidt til er muligt og giver mening.

Ved at benytte sig af disse positioneringer, ved medarbejderne hvad de skal, og de medarbejdere som er på gulvet med børnene, kan bedre fordybe sig og finde ro i denne position, uden at skulle tænke på de praktiske opgaver, som også er en stor del af vores hverdag.

- ❖ Vi ser hele dagen som et pædagogisk læringsmiljø, og inddrager børnene i alle rutineprægede situationer, som vi også tidligere har beskrevet.

Forældre samarbejde:

- ❖ Der stor vægt på forældresamarbejdet
- ❖ Det er det enkeltes dagtilbuds ansvar at facilitere og rammesætte forældresamarbejdet
- ❖ Det er vigtigt at få afstemt gensidige forventninger til hinanden ift. til både det individuelle forældresamarbejde og det mere generelle samarbejde
- ❖ Samarbejdet skal bygge på et tillidsfuldt og konstruktivt samarbejde om børnenes trivsel og læring

Forældre er de mest betydningsfulde voksne i et barns liv, derfor har forældrenes perspektiv på barnet stor betydning i den professionelle kontekst. Et målrettet forældresamarbejde indebærer, at de pædagogiske medarbejdere og forældre samarbejder om barnets trivsel, sundhed, læring, dannelse og udvikling. Grundlaget for samarbejdet er en gensidig respekt for hinanden, åbenhed og tillid.

- ❖ Den gode modtagelse: Samarbejdet begynder allerede inden, barnet starter i institutionen ved, at forældrene modtager et velkomstbrev med information omkring institutionen her-

under stue og pædagog. Velkomstbrevet indeholder desuden praktiske oplysninger i forhold til barnets dagligdag i institutionen og en opfordring til familien om at tage kontakt forud for barnets opstart. Derudover udfylder forældre og institution et overgangsskema, som bruges når barnet begynder i småbørnsgruppen og igen i overgangen fra småbørnsgruppe til børnehave.

- ❖ Aflevering/afhentning: Den daglige dialog foregår som kortere eller længere samtaler, når barnet afleveres og hentes. Her er der en gensidig forventning om, at der informeres om, hvordan barnet har det. Her informerer forældrene institutionen omkring bleer, søvn, tøj, medicin, madpakker, sygdom mv. og det pædagogiske personale informerer om, hvordan barnet har haft det, og hvordan dagen er gået. Det er afgørende, at børn, forældre og personale får en god start og afslutning på dagen. Dette er med til at skabe tillid mellem personale og forældre og bedre kendskab til hinanden, hjem og børnehave/småbørnsgruppe..
- ❖ Forældresamtaler: I løbet af barnets tid i både småbørnsgrupper og børnehave vil der blive afholdt forældresamtaler om barnets trivsel og udvikling. Hver institution har tilrettelagt hvornår disse samtaler afholdes ud fra deres årshjul og struktur. Der er minimum en samtale årligt. Udover de faste forældresamtaler i løbet af barnets børnehavetid, vil der i tilfælde af, at barnets trivsel ændres, være behov for flere forældresamtaler. Det vil her være muligt at inddrage PPR, talepædagog, psykolog, familieteam m.fl.
- ❖ Forældrevalg: Der afholdes forældrevalg en gang årligt i september. Her er der valg til forældreråd samt repræsentant til områdebestyrelsen. Ofte er der også et oplæg omkring et aktuelt emne såsom kost, særligt pædagogisk arbejde eller lignende.
- ❖ Forældreråd: I forældrerådet afholdes der løbende møder. Her informeres om den aktuelle situation i institutionen. Forældrene har mulighed for at tage emner om, som de ønsker drøftet. Derudover samarbejdes der om planlægning og afvikling af sociale arrangementer.
- ❖ Områdebestyrelsen: I områdebestyrelsen afholdes der 6 møder årligt samt efter behov. Områdebestyrelsen udgøres af en repræsentant fra hver enkelt institution indenfor området,

valgt af og blandt forældre til børn i institutionen, samt tre fælles medarbejderrepræsentanter valgt af og blandt fastansatte medarbejdere i institutionerne i området. Ud over områdebestyrelsens medlemmer vælges der 1 personlig suppleant for hver enkelt forældrerepræsentant, der vælges for den enkelte institution inden for området, og 2-3 suppleanter for medarbejderne, der vælges fælles for området.

Det er områdebestyrelsens opgave, at fastsætte principper for daginstitutionens arbejde og principper for anvendelsen af en budgetramme for daginstitutionen indenfor de mål og rammer, som Kommunalbestyrelsen har fastsat. Områdebestyrelsen skal herunder inddrages i processen omkring udarbejdelse, evaluering og opfølgning af den pædagogiske læreplan.

Det er områdebestyrelsens overordnede opgave at være med til at sikre samarbejde på tværs af dagtilbuddet, deltage i opbygningen af fælles politikker, kulturer og pædagogiske aktiviteter.

Områdebestyrelsen har indstillingsret og ret til at deltage ved ansættelsen af den daglige leder i institutionerne, beliggende indenfor området. Områdebestyrelsen har indstillingsret til områdelederen ved ansættelsen af fast personale i dagtilbuddet. Områdebestyrelsen er høringspart i forhold til politiske beslutninger om strukturomlægninger m.v. Der skal i henhold til dagtilbudslovens § 15 stk. 1 og § 16 b stk. 1 træffes beslutning om evt. at fravælge et sundt frokostmåltid. Dette sker på institutionsniveau, men områdebestyrelsen kan understikke en retning. I tilknytning hertil kan der på institutionsniveau i henhold til lovens § 17 besluttes, at oprette en forældrearrangeret frokost-og madordning.

I Regnbuen lægger vi stor vægt på et åbent og gensidigt samarbejde med forældrene, der kan danne grobund for, at deres barn udvikles og trives.

Vi samarbejder både i et formelt og et uformelt forum. Det formelle samarbejde består af forskellige mødevirksomhed.

- ❖ Det formelle samarbejde består i, møder omkring det enkelte barn, forældremøder, valgmøder, forældrerådsmøder og lign. De formelle samtaler med forældrene, omkring barnet, tager udgangspunkt i barnets kompetencehjul og barnets nærmeste udviklingszone.

I småbørnsgruppen er der ca. 3 formelle forældresamtaler, et opstartsmøde inden barnet begynder i institutionen, en samtale ca. 3 måneder efter barnets opstart og

når barnet er ca. 2,5 år angående overgangen til børnehaven.

I børnehaven er der ca. 4 formelle forældresamtaler, et opstartsmøde inden barnet begynder i institutionen, en samtale ca. 3 måneder efter barnets opstart og en samtale når barnet ca. er 4,5 år, og igen inden opstart i skole.

Eksterne samarbejdspartnere kan benyttes i samarbejdet med forældrene. Det kan eksempelvis være psykolog, tale/høre konsulent, pædagogisk konsulent og fys/ergoterapeut.

- ❖ Det uformelle samarbejde foregår f.eks. i garderoben, når børnene skal hentes og afleveres i institutionen. Disse daglige dialoger indeholder fortællinger om, hvad barnet har været optaget af i løbet af dagen, eller der udveksles små gensidige ideer og forslag, der kan være med til at støtte barnets udvikling. De små snakke er givtige i samarbejdet og er med til at opbygge tilliden mellem hjemmet og institutionen.

- ❖ Sociale arrangementer mv.: Institutionerne arrangerer forskellige sociale arrangementer i løbet af året som eksempelvis luciaoptog, julefest, bedsteforældredag, sommerfest, arbejdsdag, frugtordning, pædagogiske dage, påskeløb, virksomhedsbesøg på forældrenes arbejdspladser m.fl. Her er der tradition for, at forældre og bedsteforældre bakker op omkring arrangementerne. Når der afholdes sociale arrangementer, kan børnene opleve de sociale relationer der opstår eller er mellem personale/forældre og forældre/forældre. Ved de sociale arrangementer oplever børnene, at forældre og personale er sammen på et mere personligt plan frem for på et rent professionelt plan.

Det er også ved de sociale arrangementer, at personale og forældre har mulighed for at lære hinanden bedre at kende og kan opbygge et tillidsforhold, som er nødvendigt for at have et fornuftigt samarbejde omkring barnet – også i svære/udfordrende situationer.

I Regnbuen er forældrene virkelig gode til at bakke op omkring sociale arrangementer. Vores sommerfest er et rigtigt stort arrangement (ca. 250 deltagere), næsten alle børn, forældre og bedsteforældre er repræsenteret. På dagen fremviser børnene stolt små teaterstykker, sange, sanglege eller lignende, som de har beskæftiget sig med over en periode, ud fra forskellige emner, eksempelvis bondegården, cirkus el.lign. Der afsluttes med fælles mad og lege på legepladsen.

Til jul afholder vi forældre kaffe og her går ældste-gruppen Luciaoptog gennem hele institutionen. Bedsteforældredagen i forsommeren er også et højdepunkt der ses frem til. På Regnbuens forældre arbejdsdage, er der ligeledes en rigtig stor og energifyldt opbakning.

- ❖ Kommunikationsplatforme: Der bliver informeret omkring vigtige informationer og referater fra møder i forældrerådet og områdebestyrelsen i papirform, på tavler og på sigt via AULA. Det er vigtigt at forældre kan få indsigt i børnenes læring og hverdag, der bliver informeret omkring det daglige arbejde via en opslagstavle og printede billeder der er op-hængt på stuedøren, på sigt skal dette foregå via AULA.

I Regnbuen bliver forældrene informeret via Aula. Her lægges billeder op, så de kan se, hvad deres børn har beskæftiget sig med i løbet af dagen. I børnehavedelen lægges ligeledes aktivitetskalendere op for den kommende måned.

Vi har en forventning til, at forældrene holder sig orienteret omkring deres barns hverdag og ligeledes melder til og fra ved ferieperioder. Fra august måned skal forældrene selv dagligt tjekke ind og ud af aula (komme/gå skærm), når de kommer/henter deres barn i institutionen..

Forældrenes fremtidsønsker for Regnbuen:

- ❖ I Regnbuen arbejder vi hen imod, at få en årlig åbent-hus dag sat på benene. Dette er et ønske fra forældrene. Som institution ses dette også som en åbning for, at forældrene får mulighed for at være aktivt deltagende i deres børns hverdag og samtidig med, få et indblik i husets pædagogiske læringsmiljøer.
- ❖ Forældrerådet ønsker en postkasse sat op, hvori de kan modtage emner til dialog i forældrerådet.

De pædagogiske medarbejderes fremtidsønsker:

- ❖ Vi vil øve os på, at videreformidle flere af vores pædagogiske overvejelser til forældrene.

Børn i udsatte positioner:

- ❖ Der er et centralt fokus på børn i udsatte positioner.
- ❖ Børn i udsatte positioner er ikke en generel betegnelse for børn i et specialtilbud eller børn der evt. har behov for støtte i et alment tilbud.
- ❖ At være et barn i en udsat position, handler om at være et barn der ikke trives eller ud-

vikler sig i det miljø de er i.

- ❖ Når vi oplever at et barn er i en udsat position, har vi en opgave i at kigge på læringsmiljøet, den pædagogiske tilgang, samt de igangværende tiltag og fortage ændringer der har til formål at skabe trivsel og udvikling for det enkelte barn
- ❖ Vi har et ansvar for at støtte børn der i en periode er i en udsat position og sikre at barnet deltager i det fællesskab det kan rumme
- ❖ At etablere et pædagogisk læringsmiljø for børn der i en periode er i en udsat position handler ikke om at trække barnet ud af det almene fællesskab for at lave en særligt tilrettelagt aktivitet med barnet.
- ❖ Det pædagogiske læringsmiljø skal være fleksibelt – hvor både muligheden for at være deltagende i ”en til en” situationer, at være en del af en lille gruppe, eller være en del af det almene fællesskab er til stede.
- ❖ Alt efter hvad barnets behov i den periode er.
- ❖ Alt i alt handler det som udgangspunkt om, at børn der befinder sig i en i udsat position - på samme måde som andre børn - skal udfordres og opleve mestring i et tillidsfuldt og trygt miljø.
- ❖ Det er afgørende, at det pædagogiske personale er ekstra opmærksomt på at møde barnet med positive forventninger, når det i en periode befinder sig i en udsat position.
- ❖ Vi har en opgave i, at sikre at alle børn - uanset om de befinder sig i en udsat position eller ej – oplever sig selv som en betydningsfuld del af fællesskabet.
- ❖ Det kræver en skarp opmærksomhed fra det pædagogiske personale og ledelsen, på om tilrettelæggelsen af de pædagogiske læringsmiljøer, skaber rum og mulighed for at alle børn opnår mulighed for udvikling, læring, dannelse og trivsel.

I Område Skærbæk har vi en overordnet handleplan for udsathed, og handler ud fra 3 forskellige former for udsathed:

- ❖ Risiko for udsathed: Børn, hvor vi er bekendte med, at der er forud ventende begivenhed, som vil kunne påvirke barnets trivsel og udvikling. Det kan være, at blive store søskende, alvorlig sygdom, eller forventelig dødsfald blandt barnets nærmeste.
- ❖ Midlertidig udsathed (forbigående faktorer): Nogle børn oplever i deres liv perioder

hvor de er mere sårbare og har brug for ekstra opmærksomhed, omsorg og støtte. Eksempelvis: skilsmisse, alvorlig sygdom i familien, dødsfald, flytning, få en søskende, nye pædagogiske medarbejdere på barnets stue i institutionen, m.m.

- ❖ Længerevarende udsathed (mere kompleks): Der er ofte flere faktorer til stede. Faktorerne kan ofte være forbundet med livsstil eller levevilkår (sociokulturelle forhold). Eksempler: Fysiske, psykiske og/eller sociale faktorer.

Tegn på udsathed hos barnet:

- Samspil med andre børn/voksne: f.eks. aggressiv, isolation og let til gråd
- Psykisk tilstand: f.eks. frygtsomhed, nedtrykthed, begynde at tisse i bukserne
- Omsorgssvigt: f.eks. manglende hygiejne, ikke årstidssvarende påklædning
- U hensigtsmæssig madpakke, uforklarlige blåmærker, m.m.

Tegn på udsathed hos forældrene:

- Adfærd i institutionen, f.eks.: vil ikke tale med personalet, overdreven fysisk afstand, aggressiv/vred i tale
- Alkohol/stofmisbrug
- Følelsesmæssig uformåenhed
- Mangel på overholdelse af basale aftaler

Disse typer for udsathed ses typisk af de pædagogiske medarbejdere, ud fra deres bekymring omkring barnets adfærd generelt, eller ændring af barnets adfærd. Ved enhver form for udsathed gøres der brug af nedstående handleplan, som er et dokument der bruges til handling, opfølgning og evaluering ift. indsatsen omkring barnet i en udsat position.

Ved bekymring for et barn:

- ❖ Vi deler vores bekymring på stuen og med vores daglig leder, på baggrund af vores observationer af barnet og barnets forældres fortællinger.
- ❖ Hele forløbet skrives ned på et dokument (meget gerne med hvad der gik forud for forløbet og efterfølgende). Både fysiske tegn (blåmærker, alkoholmisbrug, skænderier, m.m.) og det psykiske tegn (børnenes adfærd i sociale relationer, børnenes fortællinger, og sindsstemninger).
- ❖ De pædagogiske medarbejdere kontakter barnets forældre vedrørende vores bekymring. Vi går i dialog med forældrene om kommende møder og aftaler, evt. med

tværfaglige samarbejdspartnere. Vi aftaler sammen med forældrene hvad der fremadrettet skal ske, og hvilke pædagogiske tiltag der skal igangsættes, for at vi bedst mulig kan hjælpe barnet i trivsel.

- ❖ Det er vigtigt, at der løbende bliver lavet opfølgninger og evalueringer, både internt i institutionen og i forhold til det tværfaglige samarbejde.

I Regnbuen finder vi det vigtigt, at benævne udsathed, som at den situation barnet befinder sig i, er en udsat position. Det kan både være store og små ting der gør, at man kan befinde sig i en udsat position. F.eks. ”mister” en ven som skal på anden stue eller begynde i skole, ny stuepædagog, blive store søskende, forældre der skal skilles, dødsfald, m.m. Selv om det kan være en lille eller stor begivenhed, er det vigtigt, at vi som pædagogiske medarbejdere er opmærksomme og tager situationen alvorligt.

Vi bestræber os på, at have fokus på konteksten omkring barnet, og prøver at finde handlemuligheder der gør, at miljøet kan rumme alle børn. Vi ønsker nemlig, at fremme alle børns muligheder for at deltage i forskellige typer af fællesskaber, der matcher mangfoldigheden. Derfor er det vigtigt, at de pædagogiske medarbejdere kigger på kulturen i huset og tænker ”hvad kan vi gøre anderledes eller ændre, så vi kan understøtte alle børns deltagelsesmuligheder i vores børnefællesskaber”. Vi skaber fleksible læringsmiljøer, så alle børn i Regnbuen føler, at de hører til og at de har betydning i børnefællesskabet.

Overgang fra Lilla stue til skole.

- ❖ Vi skal skabe et sammenhængende læringsmiljø fra børnehaven og ind i skolen, og på den måde sikre de kommende skolebørn er bedst mulig forberedt.
- ❖ Temaerne vi, med baggrund i den nye styrkede pædagogiske læreplan, arbejder med i daglig praksis, har tæt sammenhæng med de elementer der arbejdes med i indskoling.
- ❖ Sammenhæng betyder ikke at indholdet i vores dagtilbud er det samme som i skolen.
- ❖ Det kan handle om hvordan børnene skaber nye fællesskaber med andre børn.
- ❖ Det kan handle om hvordan vi støtter dem til at møde nye udfordringer, og giver dem

ro til fordybelse.

- ❖ Vi skal også skabe mulighed for at børnene bliver nysgerrige på hvad det vil sige at skulle til at starte et nyt sted og skulle til at gå i skole og lære boglige fag
- ❖ Det er meget vigtigt at barnet grundlæggende oplever sig selv som anerkendt og kompetent og at de er rustet til at indgå i nye fællesskaber i børnehaveklassen.

I Regnbuen har de pædagogiske medarbejdere deltaget i et oplæg, af Inge Schoug Larsen, som arbejder med overgange i børns liv. I følgende bliver overgangen fra børnehave til skole beskrevet.

Ifølge Inge Schoug Larsen, er det vigtigt, at skabe en historie på tværs af institutionsgrænserne for hvert enkelt barn. Det er endvidere vigtigt, at skolestarten gøres til en fælles opgave blandt de pædagogiske medarbejdere i institutionen, lærerne og forældrene. Der er tydelig evidens for, at det gode tværprofessionelle samarbejde har afgørende betydning for barnets trivsel, læring og udvikling. Det er vigtigt, fordi skolestart er et nyt stort kapitel i barnets liv, som oftest medbringer nye udfordringer – både socialt, men også bogligt, samt at nye forventninger, nye erfaringer og nye kompetencer skal læres. *”Jo stærkere forbundet udviklingskonteksterne er, desto bedre vil barnet kunne orientere sig i overgangen, idet det er gennem forbindelserne mellem konteksterne, at overførslen af viden, erfaring, læring, osv. sker”* (Bronfenbrenner)

Vi vil sammen med skolen skabe en smidig og tryk overgang fra børnehaven til skolen. Det gør vi bl.a. ved:

- Sammen med indskolingen har vi udarbejdet nogle mål for, hvad vi i samarbejdet med barnet skal arbejde hen imod, for at blive klar til at gå i skole. Samt hvad forældrene skal arbejde med i hjemmet ift. at barnet bliver klar til, at start i skole.

Det er bl.a. at blive mere selvstændig ift. at tage eget tøj og overtøj af og på, samt at børnene skal lære, at holde styr på egen garderobeplads – hænge overtøj op, og stille fodtøj på plads. Børnene skal øve sig på, at kunne klare toiletbesøgene selv. Vi arbejder endvidere med, at børnene skal turde og stå frem foran de andre børn på stuen. Det gør vi til samling, hvor børnene på skift laver 'dagens kalender' – de fortæller, med hjælp fra de pædagogiske medarbejdere, hvilken ugedag det er, samt dato, måned og 'vejrudsigten'. Hvert barn får en skolemappe, som vi arbejder med. Skolemappen giver børnene kendskab til tal og bogstaver, at tælle, rime og farvelægge. Vi oplever stor koncentration, når børnene arbejder med deres skolearbejder, og børnene spørger selv, om de ikke må lave i deres skolemapper. Den-

ne mappe er også god til at styrke børnenes samarbejdsevne, da vi opfordrer børnene til at hjælpe hinanden, når der er brug for det.

Endvidere arbejder vi med, at tilrettelægge læring med en legende tilgang, til at styrke det motoriske, sproglige, personlige

- Børnene kommer i 'brobygning' på den skole de skal gå på. Her bliver børnene bekendt med omgivelserne, lærerne på skolen, skolekammerater, og hvad det vil sige at sidde i klasselokalet sammen med de kommende skolekammerater. 'Brobygning' kan være med til, at give børnene en følelse af, at høre til (sense of belonging), som indebærer, at have en naturlig plads i fællesskabet og at blive betragtet som værdifuld for konteksten. Denne følelse er vigtig og afgørende for et succesfuldt skoleforløb. Begrebet 'sense of belonging' øger også barnets robusthed, og reducerer risikoen for tidlig skoleafslutning.
- Der skal afholdes overdragelsesmøder med skolen, hvis der er særlige forhold der gør sig gældende for de kommende skolebørn.

Det fælles pædagogiske grundlag:

- ❖ Består af en række centrale elemente, som er kendetegnede for den forståelse og tilgang der arbejdes med, ift. at danne rammer for børns trivsel, læring udvikling og dannelse.
- ❖ Nogle af elementerne vil altid være til stede i det pædagogiske læringsmiljø, andre kun i enkelte situationer
- ❖ Der er tre elementer der er gennemgående og som gerne skal skinne igennem i alt hvad de pædagogiske medarbejder gør
- ❖ Derudover er der fokus på forældresamarbejdet, som også er et meget centralt emne i den nye styrkede læreplan, og som er gældende i de situationer hvor forældrene er inddraget

Inddragelse af lokalsamfundet.

”Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan dagtilbuddet inddrager lokalsamfundet i arbejdet med etablering af pædagogiske læringsmiljøer for børn.” (Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 29)

I Regnbuen forsøger vi, at gøre brug af forskellige læringsmiljøer, som vi ikke selv har mulighed for, at tilbyde børnene hjemme i institutionen.

F.eks. har vi et samarbejde med Skærbæk Svømmeklub.. En gang ugentligt har vi en gruppe børn afsted i svømmehallen, hele vinterhalvåret. Vi har et samarbejde med Skærbækcentret, hvor vi både benytter hallen, boldrummet og kigger på de forskellige udstillinger der er der. Legepladsen med den store hoppepude benyttes også ved hallen.

Vi går på biblioteket, både for at låne og kigge i bøger, men også for at deltage i forskellige historiefortællinger, eller se små teaterstykker.

Hvert år deltager vi i et Skraldiade-projekt og i den forbindelse, er vi ofte på besøg på genbrugspladsen i Skærbæk. Her kan vi se, hvordan affaldet bliver sorteret. Vi får en forklaring fra genbrugsmedarbejderne om, hvorfor det er vigtigt, at vi sorterer affald og ikke smider det i naturen. Ligeledes er børnene rundt i byen for at samle og sortere affald.

Til jul bliver vi altid inviteret i kirke og vi besøger julemandens hus i Storegade. Vi besøger også bager Andresen i december og får her muligheden for, at være bager for en dag. Juletræet henter vi ved en lokal landmand.

Sommerhalvåret byder bl.a. på ture til Rømø, hvor vi enten besøger bunkers, klitter, Naturcenter Tønnisgård eller institutionen derovre. I sommerhalvåret er vi også ofte heldige, at få besøg af en brandbil, der kommer og sprøjter med vand på fodboldbanerne, foran vores hus og børnene får lov til, at komme op og sidde i brandbilen.

Vi har en aftale med en landmand, at vi må komme forbi for at kigge på køer, kalve mm. Og vi besøger maskinstationen, for at kigge på de mægtige maskiner.

Ydermere tager vi på ture til kolonihaven, til bålhytten og nyder også naturen rundt om spejderhytten.

Det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø:

”Arbejdet med det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø i dagtilbuddet skal integreres i det pædagogiske arbejde med etablering af pædagogiske læringsmiljøer. Børnemiljøet skal vurderes i et børneperspektiv, og børns oplevelser af børnemiljøet skal inddrages under hensynstagen til børnenes alder og modenhed” (Den styrkede pædagogiske læreplan; Rammer og indhold, s. 30)

I Regnbuen integrerer vi det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø på følgende måde:

- ❖ **Fysisk børnemiljø:** Regnbuen er en integreret institution, hvor børnehaven er normeret til 47 børn, og småbørnsgruppen er normeret til 20 børn. Børnehaven og småbørnsgruppen er delt op i to afdelinger og hvor hver afdeling har deres egen legeplads, der er indrettet således, at børnene har stor mulighed for, at udfolde og udvikle sig motorisk.
 - Børnehaven har en stor bakke på legepladsen, klatretårne, gynger, stort græsareal, stor sandkasse, samt en fliseanlagt sti, som ofte bliver brugt som cykelbane – og til mooncars, løbecykler og pedal cykler, som er med til at styrke børnenes grovmotoriske udvikling. Børnene har mulighed for, at hænge i hængekøjer, og benytte vores snurreredskaber, som er en god træning til vestibulær-sansen. På legepladsen er der også en bålplads.

Indenfor er børnehaven inddelt i tre stuer, som alle har direkte adgang til fællesrummet, hvor der også er et køkken, som bl.a. bliver brugt til diverse mad-uger. Alle stuer er indrettet med fleksible møbler, dvs. hjul under borde og rumdelere, flytbare skillevægge, samt børnenes stole der kan stables, så det ikke fylder så meget. Der er lavet rum i rummene, så der kan igangsættes forskellige legetyper.
 - I småbørnsgruppen er der to store stuer, og en lidt mindre stue. Stuerne har store vinduer, som giver et meget naturligt lysindfald. Småbørnsgruppen har eget køkken, og eget toilet – med to store puslepladser, og et lille toilet.

- ❖ **Psykisk børnemiljø:** I Regnbuen lægger vi stor vægt på en anerkendende og imødekomende tilgang til både børn og forældre. Det er vigtigt for os, at hele familien føler sig velkommen i huset og at vi sammen med forældrene udvikler et godt og konstruktiv samarbejde, for at sikre os de bedste betingelser for hvert barns trivsel, sundhed og udvikling. Vi vægter børnefællesskaber og legen højt, og ser legen som en den vigtigste træningsbane for al mellem menneskelig kontakt og udvikling af emotionelle kompetencer. Børnene har mulighed

for, at indgå i større og mindre lege og læringsmiljøer, og det er de nærværende pædagogiske medarbejdere der støtter og hjælper med, at strukturerer dette.

- ❖ **Æstetisk børnemiljø:** I Regnbuen vægter vi, at børnene har tid og ro til at fordybe sig i leg, både ude og inde. Børnene har adgang til, tegne/male redskaber, puslespil, perler, klippe/klistre, Lego, dyr, m.m. – alt sammen noget børnene kan bruge, til at udtrykke sig med. Disse muligheder er bl.a. med til, at understøtte børnenes naturlige og legende tilgang til verden. Børnene bruger hele kroppen til at lege og lære, og bruger alle de forskellige sanser vi om mennesker har.
- ❖ **Udviklingsmuligheder til det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø:** Vi har et stort ønske om, at forbereder vores toilet-forhold til børnene i børnehave-afdelingen. På nuværende tidspunkt er der nemlig kun tre toiletter til 47 børn, samt 3 håndvaske og en pusleplads, alt sammen på meget få kvadratmeter. Vi ønsker, at børnene evt. får et større badeværelse eller, at der kommer et ekstra badeværelse. Det er et stort ønske, da toilet-besøgene ikke er optimale, pga. lang ventetid for børnene, og for lidt privatliv, når man har brug for, at komme på toilet. Endvidere ønsker vi, at vi kan opkvalificere det pædagogiske arbejde og børnenes læringsmiljø, hvis alle stuerne var større.

I børnehaven ønsker vi også, at indrette børnehaven således, at hver stue får egen indgang og egen gaderobe. Under corona har vi skulle omstrukturere institutionen således, at børnene mindst mulig blev blandet på tværs af stuerne. Derfor indrettede vi tre nye gaderober, altså en gaderobe til hver stue. Dette har virkelig haft en positiv effekt på børnene trivsel, og deres ankomst og aflevering om morgen. Vi synes, at morgenerne har forløbet meget roligere ved dette tiltag, og dette har børn og forældre også givet udtryk for. Derfor ønsker vi, at fortsætte med dette tiltag, samt gøre dette tiltag til en mere permanent løsning.

I småbørnsgruppen ønsker vi, at få direkte adgang til græs, som en del af vores indhegnet legeplads. Da det er en stor sanseoplevelse for børn i 0-3 års alderen.

De seks læreplanstemaer

”Den pædagogiske læreplan skal udarbejdes med udgangspunkt i seks læreplanstemaer samt mål for sammenhængen mellem læringsmiljøet og børns læring. Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan det pædagogiske læringsmiljø understøtter børns brede læring inden for og på tværs af de seks læreplanstemaer.” (*Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 32*)

Alsidig personlig udvikling

”Alsidig personlig udvikling drejer sig om den stadige udvidelse af barnets erfaringsverden og deltagelsesmuligheder. Det forudsætter engagement, livsduelighed, gåpåmod og kompetencer til deltagelse.” (*Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 36-37*)

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udfolder, udforsker og erfarer sig selv og hinanden på både kendte og nye måder og får tillid til egne potentialer. Dette skal ske på tværs af blandt andet alder, køn samt social og kulturel baggrund.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte samspil og tilknytning mellem børn og det pædagogiske personale og børn imellem. Det skal være præget af omsorg, tryghed og nysgerrighed, så alle børn udvikler engagement, livsduelighed, gåpåmod og kompetencer til deltagelse i fællesskaber. Dette gælder også i situationer, der kræver fordybelse, vedholdenhed og prioritering.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes alsidige personlige udvikling?

”Alsidig personlig udvikling” handler om fokus på barnets personlige baggrund, familie, historie, erfaringer og deltagelsesmuligheder. Vi skal anerkende, give plads, rum og opmærksomhed på barnets følelser, oplevelser, indre/ydre udtryk samt barnets unikke personlighed. Der fokuseres på

at vi arbejder med barnets gåpåmod, selvværd, selvtillid og personlig kompetencer som omdrejningspunkter, der bl.a. udvikles via legen (Dorthe Filtenborg, 2018, Dafolo).

Temaet indeholde følgende 3 perspektiver:

- ❖ Livsduelighed: Selvværd og selvtillid. Barnets egne evner, kompetencer og formåen som gør at barnet kan føle sig tryk og tør udforske verdenen omkring sig, sige til og fra, beslutte sig og handle.
- ❖ Gåpåmod: Evnen til at håndterer medgang og modgang. Barnets evne til at agere fornuftigt i vanskelige situationer, kunne ”læse” og rumme andres og egne følelser, sige til og fra samt kunne håndtere konflikter på en hensigtsmæssig måde.
- ❖ Deltagelseskompetence: Betragte situationer og tage initiativ. Barnet skal kunne være vedholdende og aktivt deltagende, bidrage og give plads, indgå i respektfulde relationer, have empati for andre og invitere sig ind og indgå i f.eks. legen.

Børnehavens syn på 'Alsidig personlig udvikling' kommer til udtryk på følgende måde:

- ❖ Et eksempel fra hverdagen – A's udvikling fra småbørnsgruppen til lilla stue:

Da A begyndte i børnehaven, var A meget udfordret i forhold til madpakken. A havde hver dag en rigtig fin og sund madpakke med. Ved siden af madpakken var der altid en-to små skolerugbrød. I starten spiste A kun noget af skolerugbrødene og ønskede ikke, at spise noget af det smurte rugbrød. Udgangspunktet for madpakken i børnehaven var, at alle skulle spise to halve stykker rugbrød, herefter måtte grøntsager og tilbehør spises. Dette for at sikre sig, at børnene blev mætte. A nåede aldrig til tilbehøret, men spurgte ind til tilbehøret.

Den pædagogiske medarbejder på stuen blev nysgerrig på, at finde ud af, hvad historien var omkring A og madpakken. Derfor snakkede medarbejderen med småbørnsgruppen og med forældrene, som alle kunne fortælle, at dette altid havde været en udfordring og at A altid havde været meget småt spisende. Medarbejderen snakkede også med forældrene om, hvad A ellers spiste i løbet af dagen og hvad deres krav var ift. hvad A skulle spise her. For dem var det nok med skole rugbrødet og så måtte A gerne spise lidt af de andre ting fra madkassen.

Herefter valgte medarbejderen, at flytte fokus fra madpakken over på det sociale og hyggen omkring måltidet. Ved bordet blev der livligt snakket om livretter og om hvordan maden

smagte, var det surt, sødt, stærkt osv. Udenfor legede vi butik, bagte kager m.m.

På et tidspunkt skulle vi have mad-uge, hvor vi lavede mad i børnehaven. (ingen madpakker). Børnene skulle selv være med til at vælge menuen og en af dagene skulle derfor være ”smør selv dag”. Da de skulle spise valgt A selv, at smøre et stykke rugbrød med æg og et med kødpølse. Der blev taget billeder fra måltidet og efterfølgende kunne alle snakke om, hvad de hver især havde spist. A var meget stolt, da mor kom og vi aftalte, at næste dag, skulle der være 2 stykker rugbrød uden smør, i madpakken og kødpølse ved siden af. Medarbejderen aftalte ligeledes med mor om, at det skulle være en lille madpakke, så A kunne spise det hele og få succes-oplevelse, at kunne tømme madpakken.

I starten blev der spist et stykke brød og så kom der gang i det grønne og tilbehøret. De andre børn havde fulgt processen og de stillede ikke spørgsmål ved, at A havde andre regler end dem. Det var altid en fastansat medarbejder, der tog sig af A og madpakken. Senere blev det til et rugbrød med Nutella og en med kødpølse eller uden pålæg, samt tilbehør. Madpakken blev nu glædeligt åbnet og pakket ud. A begyndte, at observere, hvad de andre havde med og fortalte derhjemme, hvis der var noget A kunne tænke sig at få med i madpakken, bl.a. mandariner og pandekager.

Processen som er beskrevet ovenover var lang, men det var også over flere år udfordringen havde været. Vi tog udgangspunkt i det sted hvor A var, anerkendte udfordringen og gav A plads, og gjorde spisesituationen hyggelig og rar, og opbyggede gåpåmod. Da A selv gav udtryk for, at være klar (til smør selv dagen), brugte vi det til at komme videre. Stadigvæk i et tempo som A kunne følge med til og med fokus på succesoplevelser. Vi brugte forældre-samarbejdet så vi sikrede os, at vi havde fælles forståelse og kunne bakke A op fra alle sider. A fik medbestemmelse og viste vejen. A blev tryk og turde udforske verden.

Det læringsrum der er blevet skabt for A i samspil med de pædagogiske medarbejdere på stuen, har givet A mod og troen på sig selv, i andre nye sammenhænge.

Småbørnsgruppens syn på 'Alsided personlig udvikling' kommer til udtryk på følgende måde:

- ❖ Et eksempel fra hverdagen: M er en dreng på 2,5 år. M er meget tilbageholdende i større sammenhænge og har sproglige udfordringer. Pædagogerne i småbørnsgruppen har derfor besluttet, at M ville have gavn af, at være med i en sproggruppe.

En dag ser M figurerne kaldet 'Babler' i skabet på stuen. Med M's kropssprog og mimik viser M stor interesse for figurerne, og pædagogen på stuen (som også er sprogansvarlig i småbørnsgruppen), spørger M, om M vil vise "Bablerne" frem til de 4 andre børn på stuen. M viser tydeligt, at det har stor interesse, og udviser gå-på-mod, i en situation, hvor M ellers normalt ville trække sig. M kender 'Bablerne' fra sproggruppen, men de andre børn har på dette tidspunkt ikke kendskab til figurerne. M udviste selvtillid og selvværd med kropssprog og mimik, da han viste 'Bablerne' frem til de andre børn. På eget initiativ fortalte M de andre børn, hvad de forskellige 'Babler' hed. M oplevede, at kunne bidrage med noget til fællesskabet, i og med at de ikke kendte til figurerne. Dette skabte et læringsmiljø, hvor M's erfaring i en større sammenhæng, giver ham selvtillid og selvværd til at turde at stå frem.

Pædagogen skabte her et læringsmiljø for M med deltagelseskompetence, altså et læringsmiljø hvor M kunne og turde deltage i aktiviteten, og turde udforske sig selv i det fællesskab han var en del af.

I småbørnsgruppen vægter vi det højt, at skabe læringsmiljøer, hvor børnene er trygge og tør udforske verden, og egne kompetencer, ligesom vi ser i eksemplet med M. Vi bestræber os efter, at alle børn kan byde ind med noget forskelligt til fællesskabet, og føler sig nyttige.

Social udvikling

”Social udvikling er udvikling af sociale handlemuligheder og deltagelsesformer og foregår i sociale fællesskaber, hvor børnene kan opleve at høre til, og hvor de kan gøre sig erfaringer med selv at øve indflydelse og med at værdsætte forskellighed.

Gennem relationer til andre udvikler børn empati og sociale relationer, og læringsmiljøet skal derfor understøtte børns opbygning af relationer til andre børn, til det pædagogiske personale, til lokal- og nærmiljøet, til aktiviteter, ting, legetøj m.m.” (*Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 38-39*)

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn trives og indgår i sociale fællesskaber, og at alle børn udvikler empati og relationer.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte fællesskaber, hvor forskellighed ses som en ressource, og som bidrager til demokratisk dannelse.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes sociale udvikling?

Social udvikling handler om perspektiver på relationer, fællesskaber, børne- og vokseninitieret leg. Gennem deltagelse i sociale fællesskaber kan barnet opleve, at høre til og øve sine sociale færdigheder, herunder gøre sig erfaringer med fx at få indflydelse. Sin evne til empati kan barnet få stimuleret via relationer og fællesskaber, der fører til social og demokratisk dannelse. Legen har værdi i sig selv og er vigtig for barnets sociale udvikling, opbygning og fastholdelse af relationer til andre børn og i forhold til at bruge sin fantasi og udtrykke sig i fællesskab.

Temaet indeholder tre perspektiver:

- Sociale fællesskaber: Handler om store og små fællesskaber, hvor (og særligt det udsatte barn) er i et socialt fællesskab med andre børn og via dette fællesskab er noget, gør noget, oplever noget, får erfaringer sammen med andre.

- Relationers betydning: Handler om barnets empati, hvor det kan mærke egne følelser og sætte sig ind i andres følelser og behov, samt handle hensigtsmæssigt i sin adfærd. Kammeratskaber, venskaber og nære relationer til andre børn bygges op og vedligeholdes
- Legen: Handler om forskellige legeformer (rollelege, konstruktionsleg, parallelleg), stimulering af fantasi og motivation for, at udforske, eksperimenterer og finde på i en kontekst, der kan være på initiativ fra det enkelte barn, eller som en voksne initieret aktivitet.

Børnehavens syn på 'Social udvikling' kommer til udtryk på følgende måde:

- ❖ Rum i rum: I børnehaven arbejder vi med rum i rummet. Vi ved, at rummenes indretning har stor betydning for børnenes læring og for deres udfoldelsesmuligheder. Vi har fokus på, at skabe plads til forskellige legetyper og lege behov. Nogle lege har brug for meget plads, andre kun ganske lidt. Lege kan larme og andre lege kræver ro. Nogle børn har brug for, at der er ro til, at fordybe sig og det kræver, at de ikke bliver forstyrret. Vi arbejder derfor med dynamiske rum, der er fleksible og som kan justeres efter behov. Vi har skillevægge, der kan flyttes rundt, borde med hjul, legetæpper, tæpper, legetøj i kasser der kan tages med osv. De dynamiske rum betyder, at rummene kan skifte udtryk og funktion, alt efter hvilke temaer/emner vi arbejder med i børnehaven. F.eks. til musik hvor rummene ryddes og der gives plads til bevægelse, dans, sang og musik eller 2 borde stilles sammen til leg med modeller-voks.
- ❖ "Fri for drilleri": I børnehaven er et af vores pædagogiske redskaber "Fri for drilleri". Når vi arbejder med "Fri for drilleri" har vi fokus på relationer og fællesskaber. Vi arbejder med børnenes empati, sætter ord på følelser og handlinger. Ved hjælp af situationsbilleder snakker vi om, hvad der er hensigtsmæssigt at gøre i forskellige situationer, hvordan er man en god ven? Hvordan ser andre ud, når de er kede af det, glade eller vrede? Hvordan hjælper vi andre med i legen? Hvorfor skal vi hjælpe andre med i legen? Hvad sker der, når vi griner af andre? Skal alle være ens? Hvad sker der, når vi ikke behandler andre ordentligt? osv. Vi bruger også "Bamseven" som er en lilla håndbamse der er på hver stue. Børnene kan snakke med Bamseven, give den et kram og børnene kan bruge den, hvis de er kede af det, eller har noget de gerne vil fortælle Bamseven. "Fri for drilleri" indeholder også nogle små bøger, som omhandler små historier af hverdagsituationer, som kunne ske i børnehaven. Disse læses og bruges til, at få nogle gode snakke, som hjælper børnenes sociale og demokratisk dannelse. Et andet værktøj der er i "Fri for drilleri" er massage. Når vi bruger denne del er

det med til, at styrke fællesskabet, børnene oplever noget sammen og får erfaringer sammen. Børnene oplever forbundenhed og de mærker ro i krop og sind. De får erfaringer med, at vi er forskellige og at nogle kan lide noget, som andre ikke kan lide. At det er forskelligt, hvad vi synes gør ondt og hvad vi synes er rart.

- ❖ Relationer og venskaber: Vi ved, at relationer og venskaber er vigtigt allerede fra børn er ganske små. Børn spejler sig i hinanden og venskaberne har indflydelse på børnenes trivsel, læring og udvikling. Det er derfor vigtigt, vi som voksne har fokus på børnenes venskaber og relationer. Nogle relationer og venskaber er korte og procesorienteret, de har et mål, der er noget man skal lære. Nogle er legeorienteret, en bestemt leg som leges med de samme børn.

Nogle er socialorienteret, trygge og genkendelige. Nogle er spontane og flygtige. Nogle børn har mange legekammerater, andre har kun en enkelt eller ganske få. Nogle venskaber er så stærke og unikke at nogle børn nærmest kan opleve sorg, hvis venskabet ophører.

Gennem venskaber lærer børnene de sociale spilleregler, oplever nærvær og samhørighed, de spejler sig i hinanden og lære forskellige færdigheder af hinanden bl.a. ved at samarbejde og hjælpe hinanden.

“At andre synes om dig og vil dig, at du har værdi for andre, er med til at styrke selvværdet”. Konflikter opstår i venskaberne, det er ikke altid harmoni og idyl, men i konflikterne lærer børnene også af hinanden og bliver bedre til at forstå sig selv og andre.

- ❖ De pædagogiske medarbejderes rolle: Vi skaber børnefællesskaber, hvor børnene får øje på hinanden og giver plads til hinanden og hinandens forskelligheder. Vi hjælper børnene ind i børnefællesskaberne, gennem deltagelsesmuligheder. Vi er i børnehøjde og inddrager børnene. Lærer dem, at sige fra og til på en ordentlig måde, og at sige stop når grænser overskrides. Det er vigtigt, at de pædagogiske medarbejder ikke overtager konflikterne og bestemmer, men i stedet kommer med input, gode ideer, og hjælper børnene med, at forstå situationen. Konflikter skal løses i samarbejde med børnene, finde ud af hvad ligger til grund for konflikten og hvordan konflikten opstod (på børnenes præmisser). De børn, som har været en del af konflikten skal have mulighed for, at fortælle deres oplevelse.

- Et eksempel fra hverdagen – A og B leger i faldunderlaget:

A, B og nogle andre børn leger på motorikbane. Børnene har lagt forskellige ting ud på jorden, som de vil gå på. B opsøger en medarbejder, da B syntes, at A driller. Medarbejderen spørger ind til, hvad det er A gør. B fortæller, at A ikke går på træstammen, som man skal i legen. Medarbejderen spørger, hvad det er A laver. A sætter hele tiden det ene ben ned, og det fortæller B, at man ikke må i legen.

Medarbejderen går hen til A sammen med B og spørger A om, hvorfor A sætter benet ned, i stedet for, at gå på træstammen. A forklarer, at det er fordi jeg ikke kan gå på den uden at sætte benet ned. Så fortæller medarbejderen B, at A endnu ikke kan, og at det er noget A først skal øve sig på. Ud fra samtalen får B en større forståelse for, hvorfor A sætter benet i jorden. B forstår nu, at A ikke gør det for at drille, men fordi A endnu ikke har lært det. Herefter fortsætter legen.

Småbørnsgruppens syn på 'Social udvikling' kommer til udtryk på følgende måde:

- ❖ Som tidligere skrevet, leger børn i 0-2 års alderen oftest parallelleg. Men dermed ikke sagt, at de ikke har gode relationer til de andre børn og at de ikke lærer af hinanden. Nej tværtimod. Børn imiterer/spejler sig i hinanden.

- *Et eksempel fra hverdagen:* Når vi sidder og spiser, sker det nogle gange, at et barn vælter et glas vand/mælk. Barnet til det væltede glas begynder at "tegne" i mælken/vandet som nu ligger på bordet. Pludselig/bevidst sker det, at der vælter 1-2 glas mere, og de andre børn begynder også at "tegne" i deres spildte mælk/vand på bordet. Her ses det tydeligt, at børnene imiterer/spejler sig i hinanden.

Selvom denne situation i eksemplet kan virke som dårlig opførsel, vælger vi at se på det, som et erfaringsrum for børnene. De lærer af hinanden, og skaber sammen nye

erfaringer, og de eksperimenterer med det de lærer af hinanden. Og disse oplevelser sammen med andre børn, er med til at skabe trivsel, læring og udvikling. En situation som denne, kan bidrage til nye venskaber – altså børn som normalt ikke leger sammen, men pludselig får et fælles tredje sammen, og udover de lærende elementer, griner børnene sammen og nyder hinandens selskab.

- ❖ Som sagt har relationer med andre børn i denne alder, en stor betydning for barnets trivsel, udvikling, læring og dannelse. Derfor er vi også meget opmærksomme på, at have fokus på børnenes venskaber og relationer, og hvordan man er en god ven. Børn vil i samspil med andre børn møde både medgang og modgang. De sociale færdigheder, er noget børn i denne alder først skal tilegne sig og lære, og vi bestræber os på, at skabe læringsmiljøer, hvor vi kan understøtte dannelse i forhold til gode og hensigtsmæssige relationer.

- Et eksempel fra hverdagen: Et barn kaldet S på 2,5 år er undersøgende og nysgerrig på andre børn, men har svært ved, at opsøge de andre børn på en hensigtsmæssig måde. Måden hvorpå S prøver, at opnå interaktioner med de andre børn, er ved at slå, nappe eller skubbe, og i nogle situationer bliver der bidt. S forsøger, at aflæse de andre børns reaktioner, og efterfølgende reaktionen fra medarbejderne.

Her er vi som pædagogiske medarbejdere bevidste om, hvor vigtigt det er, at vi er let tilgængelig i forhold til, at guide og italesætte situationen, og hvad man som barn kan gøre – altså at man sætter ord på, hvad det er man ønsker/gerne vil (i dette tilfælde, at man gerne vil lege med de andre børn). Det er også vigtigt for os, at børnene som bliver slået, nappet og bidt, ved hvad de skal gøre, for at afhjælpe en konflikt – at sige ”STOP”, eller fortæller det til en pædagogisk medarbejder, hvis man får brug for hjælp.

Vi lægger stor vægt på, at sætte ord på begge parter situation og følelser. Vi prøver, at fortælle de børn der bliver slået, at: ”S slår/napper/bider, fordi S gerne vil lege med dig, men at S først lige skal lære, hvordan man spørger om, S må lege med”.

De pædagogiske medarbejdere fortæller S, at ”de andre børn bliver kede af det, når du slår/napper/bider, og hvis du gør det, så vil de andre børn ikke lege”. På den måde lærer børnene også empati overfor hinanden, altså at kunne genkende og forstå hinandens følelser.

- ❖ I småbørnsgruppen er turtagning, også en stor del af vores hverdag. Dette ser vi som en vigtig del, af temaet 'Social udvikling'. Turtagning ses i alle spisesituationerne, når barnet venter på, at få hjælp af en medarbejder, eller venter på, at hjælp/guidning i gaderoben, og i aktiviteter på stuen.

De læringsmål der arbejdes med indenfor de sociale færdigheder er: at være en del af et fællesskab, at kunne omgås andre, at kunne begå sig i en børnegruppe og lære at lege. Og den mest gennemgående sociale kompetence er, at kunne vente på tur. Hvilket igen leder os videre til elementet: empati – lærer at være empatisk, altså at kunne sætte sig ind i andres følelser og behov, samt interagere hensigtsmæssigt.

Kommunikation og sprog

”Børns kommunikation og sprog tilegnes og udvikles i nære relationer med barnets forældre, i fællesskaber med andre børn og sammen med det pædagogiske personale.

Det centrale for børns sprogtilegnelse er, at læringsmiljøet understøtter børns kommunikative og sproglige interaktioner med det pædagogiske personale. Det er ligeledes centralt, at det pædagogiske personale er bevidst om, at de fungerer som sproglige rollemodeller for børnene, og at børnene guides til at indgå i fællesskaber med andre børn.” (*Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 40-41*)

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udvikler sprog, der bidrager til, at børnene kan forstå sig selv, hinanden og deres omverden.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn opnår erfaringer med at kommunikere og sprogliggøre tanker, behov og ideer, som børnene kan anvende i sociale fællesskaber.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes kommunikation og sprog?

Temaet indeholder barnets handle- og deltagelsesmuligheder i forhold til eget liv, samt i relation til omverdenen og er en del af hverdagens rutiner, overgange, lege og øvrige aktiviteter, barnet deltager i. Et nuanceret sprog er afgørende for barnets udvikling og dannelse. Sproget giver barnet mulighed for at udtrykke sig om sin viden og sine tanker, følelser, behov og refleksioner. Det verbale sprog og kropssproget er redskaber til, at kommunikere, indgå i fællesskaber, tilegnelse af empati, samt til at udvikle identitet.

Temaet indeholder tre perspektiver:

- ❖ **Interaktion:** Handler om den kvalificerede måde, hvorpå de pædagogiske medarbejdere indlevende, nysgerrigt, anerkendende og kommunikerer med barnet, herunder inddrager barnets perspektiver og optagethed.

- ❖ **Sproglig rollemodel:** Handler om, at barnet må opnå erfaringer med at aflæse, genskabe og udvikle sin kommunikation, så denne passer til de forskellige situationer og fællesskaber, barnet befinder sig i. De pædagogiske medarbejdere hjælper og vejleder barnet i forhold til, at kunne være i både tale- og lytte positioner.
- ❖ **Fællesskab:** Handler om, at kommunikation og sprog er centralt for, at kunne danne relationer, indgå i fællesskaber og vedligeholde venskaber. Særligt børns leg er en vigtige (øve-)arenaer til, at kunne opbygge ordforråd, indgå i dialoger samt kunne udtrykke behov, tanker og følelser.

Børnehavens syn på 'Kommunikation og sprog' kommer til udtryk på følgende måde:

- ❖ Et eksempel fra hverdagen – til samling: På Rød og Gul stue er der samling hver morgen. Her bliver der snakket om vejret, datoen, ugedag, årstider, påklædning, månedssang og der tages udgangspunkt i aktivitetsplanen den pågældende dag og børnenes perspektiver. Vi har bevidst valgt, at samlingen skal foregå på denne måde, da det giver børnene en oplevelse af sammenhæng – genkendelighed, håndterbarhed og meningsfuldhed (Antonovsky). Endvidere øves turtagning, sidde tæt, turde stille sig frem foran de andre, koncentration, sprog/ udvikling af ordforrådet, følelser, lytte. Det kan også være med til, at gøre overgangen lettere når børnene skal på Lilla stue, da de arbejder med de samme tiltag, blot på et andet udviklingstrin.
- ❖ **Rutine Situationer:** borddækning, afrydning efter madpakker, garderobe, toiletter, frugt om eftermiddagen, samling. Rutineprægede situationer tager udgangspunkt i situationer, der gentager sig hver dag og som indeholder rutiner, genkendelighed, læring, udvikling og dannelse. Sammenhæng fra stue til stue. Rutinerne er med til at give børnene en fast struktur, hjælpe dem med at kende hverdagen og vide hvad vi forventer af dem. Gøre dem til aktør i deres eget liv, de kan deltage ud fra de forudsætninger de kommer med. De kan øve deres relationer, være en god hjælpe ven, når de f.eks. hjælper hinanden med at komme i overtøjet. I Regnbuen vægter vi, at der gives tid til rutinerne, vi prioriterer læringen i rutinen, udvikling af selvhjulpenhed og ser at børnene er forskellige i deres læring, nogle skal have tid og øve sig, andre skal guides lidt mere. Et eksempel kan være klargøring til madpakker, hvor der skal findes service frem. Nogle børn bliver bedt om, at finde 16 kopper og tæller selv, mens andre har brug for, at finde dem i fællesskab med en medarbejder, hvor der tages en kop frem af gangen og tælles sammen. Eller i forhold til garderoben, hvor nogle selv kan finde

deres tøj og kan det hele selv, andre skal have lidt hjælp til f.eks. lynlåsen. Nogle har brug for, at vi finder et mere roligt sted til, at tage sit tøj på/af uden en masse andre der går rundt omkring en. Børnene lærer, at bede om hjælp, eller fortælle hvad de har brug for. Børnene opfordres til at hjælpe og guide hinanden. Rutinernes gentagelser er bl.a. med til, at styrke børnenes kommunikation, sprog og ordforråd.

- ❖ Sproggruppen: I sproggruppen arbejder vi sammen med tale-hørekonsulent. Vi tager udgangspunkt i barnets sprogvurdering, kompetencehjul og de udfordringer barnet har. I samarbejde finder vi redskaber og øvelser til, at styrke barnets udfordringer. Det er alt fra mundmotorik, udtale, leg med ord, læseleg, pusteøvelser og ordforråd. De børn der er indstillet til taleundervisning med tale-hørekonsulent, er også med i sproggruppen og der arbejder vi med de ting som barnet og tale-hørekonsulenten også arbejder med.
 - Et eksempel fra hverdagen: I børnehaven havde vi et barn, der havde udfordringer med meget mundvand. Tale-hørekonsulenten observerede barnet, og mente at barnets udfordringer skyldes dårlig mundmotorik. Vi fik nogle øvelser, og efter nogle ugers intensive øvelser var udfordringen forbedret.
 - Et andet eksempel fra hverdagen: Da vi havde et barn, som byttede om på flere bogstaver når barnet snakkede. Tale-hørekonsulenten kom med nogle spil vi skulle spille i sproggruppen og efter et par måneder kunne barnet selv høre, når udtalen skulle justeres.
- ❖ To gange årligt udarbejdes kompetencehjulet på alle børnene. Viser hjulet at der er udfordringer på det sproglige område, laves der en sprogvurdering på barnet. Dette gøres mens barnet er i alderen 2,9 – 3,4 år gammel. Der er tre indsatser i sprogvurderingen.
 - Generel indsats: Her fortsættes den daglige sprogstimulering, som er en del af hverdagen.
 - Særlig indsats: Her aftales en målrettet indsats i huset, f.eks. dialogisk læsning
 - Fokuseret indsats: Her kontaktes tale-hørekonsulenten og i samarbejde med forældrene og de pædagogiske medarbejdere, vejledes og vurderes det videre forløb.Når vi har to-sprogede børn i Regnbuen, så kontakter vi to-sprogs-konsulenten.

I småbørnsgruppen arbejder vi med læreplanstemaet ”Kommunikation og sprog” på følgende måde:

- ❖ I småbørnsgruppen har vi en sprogansvarlig, som en gang i ugen har en sproggruppe. I denne sproggruppe, er der 1-2 børn med pr gang. Børnene får sprogøvelser, og som foregår på en legende måde. I sproggruppen vægtes det højt, at hvert barn kan opnå/har mulighed for at opnå erfaringer med at aflæse, genskabe og udvikle sin kommunikation. Samt at den pædagogiske medarbejder hjælper og guider hvert barn i, at kunne være i både tale- og lytte position.
- ❖ I småbørnsgruppen arbejder vi også med snakke-pakker, med inspiration fra Lotte Salling. Snakke-pakker giver børnene mulighed for at opleve sproget med mund og ører, men også med hele kroppen.
Med snakke-pakker fokuseres der på, at udvikle børnenes sproglige kompetencer, og ordforråd.
- ❖ Vi arbejder med dialogisk læsning, med inspiration fra Lotte Saling. Dialogisk læsning er en metode til højtlesning, hvor man læser samme bog i flere omgange, over flere dage. Metoden lægger vægt på, at barnet er aktiv i højtlesningen.
- ❖ Vi som pædagogisk personale bestræber os efter, at skabe læringsmiljøer i de daglige rutiner og praktiske gøremål, hvor børnene opnår erfaringer med at kommunikere og sprogliggøre tanker, behov og ideer, som børnene kan anvende i sociale fællesskaber. Samt erfaringer der bidrager til, at børnene kan forstå sig selv, hinanden og deres omverden. Det vil sige, at vi i vores hverdag sætter ord på alt hvad vi gør, samt det børnene gør. På følelser, tanker, handlinger, samt det vi fysisk kan se. Vi prøver også, at gøre det på en legende måde, f.eks. med sang, og rim og remser. Det er tydeligt at se på børnene, at det har stor interesse, for vi oplever ofte, at det er børnene der tager initiativ til at synge. Ved de ældste ses det ved, at de begynder at synge de sange vi sammen har sunget, og ved de yngste (uden verbalt sprog) ses det f.eks. ved, at de laver fagterne til de forskellige sange, som f.eks. ”Drala”.
- ❖ For at styrke børnenes kommunikation og sprog, laver vi nogle gange mundmotoriske øvelser med børnene. Det kan f.eks. være, at puste sæbebobler, eller puste til fjer e.l.. At puste og suge i sugerør.

Krop, sanser og bevægelse

”Børn er i verden gennem kroppen, og når de støttes i at bruge, udfordre, eksperimentere, mærke og passe på kroppen – gennem ro og bevægelse – lægges grundlaget for fysisk og psykisk trivsel.

Kroppen er et stort og sammensat sansesystem, som udgør fundamentet for erfaring, viden, følelsesmæssige og sociale processer, ligesom al kommunikation og relationsdannelse udgår fra kroppen”. (*Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 42-43*)

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udforsker og eksperimenterer med mange forskellige måder at bruge kroppen på.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn oplever krops- og bevægelsesglæde både i ro og i aktivitet, så børnene bliver fortrolige med deres krop, herunder kropslige fornemmelser, kroppens funktioner, sanser og forskellige former for bevægelse.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø udviklingen af børnenes krop, sanser og bevægelse?

Temaet handler om, at barnet får mulighed for at lære sin krop at kende, mærke og bruge kroppen, sanse og eksperimenter med kroppen, da kroppen og bevægeapparatet er grundlaget for psykisk og fysisk trivsel samt for at kunne agere kropsligt i forhold til omverdenen. Bevægelsesglæde, leg, kreativitet og fysisk udfoldelse er nogle af nøgleordene.

Temaet indeholder tre perspektiver:

- **Kroppen:** Handler om et stort og sammensat sansesystem hos barnet, der udgør fundamentet for viden, erfaring, følelsesmæssige og sociale processer. Samt kommunikation og relationsdannelse for barnet, der støttes i brugen af kroppens mange funktioner.
- **Sanser:** Handler om barnets fire sanser (lugte, smage, se, høre) samt de tre motoriske grundsanser (taktile, vestibulære og muskulære), der sammenfattende danner grundlag for hele barnets sanseapparat.

- Bevægelse: Handler om, at barnet kan mestre egen krop, egne kropslige/sanselige indtryk og udtryk samt kan deltage i bevægelses fællesskaber. Barnets evne til, at kunne mærke og finde ro i egen krop samt gestikulere og kropsligt kommunikere med andre er ligeledes vigtigt.

Børnehavens syn på 'Krop, sanser og bevægelse' kommer til udtryk på følgende måde:

- ❖ Legeplads: I Regnbuen har vi nogle skønne rammer, som i hverdagen er med til at give børnene mulighed for at eksperimentere med kroppen og udfordre sanserne. Legepladsen byder på fysiske udfordringer i b.la.:
 - På bakken – hvor børnene kan trille, krybe, kravle og løbe, samt gå baglæns op og ned.
 - I krattet som ligger i umiddelbart forlængelse af børnehavens legeplads, er der mulighed for, at bygge huler med store grene, lege i mudderhuler, lege gemmeleg, samt voksen initierede aktiviteter.
 - Vores 2 store legetårne, hvor børnene har mulighed for at klatre, rutsje, og gå armgang
 - Kolbøttestænger, sansegynge, hængekøjer, almindelige gynger og snurreredskaber, som alt sammen er med til at styrke børnenes vestibulær-sans
 - Vi har forskellige slags cykler, løbecykler og mooncar
 - Stor græsplæne til bl.a. fodbold og andre aktiviteter
 - Om sommeren har vi forskellige krukke med blomster, krydderurter, tomater osv., der er med til at stimulere børnenes sanser. Børnene er med i hele forløbet, de hjælper med at plante/så, og hjælper med vande. Børnene følger processen, og mærker, dufter og føler planterne.
 - I vintermånederne supplerer vi de fysiske udfoldelsesmuligheder med besøg i Skærbækcentret, hvor vi benytter os af svømmehallen, sportshallen og boldrummet. Vi benytter os også af centrets legeplads og hoppepude.
- ❖ Indenfor er der mulighed for følgende:
 - Små aktiviteter/lege: Lille hund, Bjørnen sover, Tornerose, Kims leg, m.m.
 - Motoriske aktivitetsbaner, hvor der bliver brugt forskellige redskaber, bl.a. stole,

borde, puder, måtter

- Leg med ærteposer som skal balancere på forskellige kropsdele
- Sansekasser, hvor man med finger eller tær mærker på forskellige ting og skal gætte hvad det er.
- Massage – både hvor de pædagogiske medarbejdere massere børnene eller hvor børnene massere hinanden
- Klippe, klistre og male. Lave puslespil, perler, m.m.
- Mundmotoriske aktiviteter, herunder smagsprøve-leg
- Selvhjulpenhed, at børnene lærer at tage eget tøj/fodtøj af og på.

I børnehaven er de pædagogiske medarbejdere, bevidste på, at skabe bevægelseslyst, kropsglæde og indre motivation, ind i alle læringsmiljøerne.

Småbørnsgruppens syn på 'Krop, sanser og bevægelse' kommer til udtryk på følgende:

- ❖ I småbørnsgruppen har vi både inde- og ude faciliteter, som er med til at give børnene mulighed for, at eksperimentere med kroppen og udfordrer sanserne.

Indenfor har vi mulighed for, at lave motorikbaner med legeskum og 'bObles', bruge sansegynge samt sanseplader.

Sanseoplevelser kan f.eks. være når børnene skal prøve, at lave fingermaling, eller hånd- og fodaftryk. Eller lave med modellervoks eller hjemmelavet slim.

Udenfor kan børnene på vores egen legeplads cykle, gynge, rutsje, lege i sandkasse, gå på trappe samt en lille hængebro. Vi gør brug af børnehavens legeplads, og andre offentlige legepladser i Skærbæk. Vi både går og cykler rundt i byen. I benytter os af hallens boldrum og i vinterhalvåret har vi en månedligt dag i hallen/gymnastik sal, og øver vi på, at gå op og ned på trapper, på bakker og i skove med forskelligt terræn.

- ❖ Det er vigtigt for os, at børnene gennem aktiviteter med sanser og bevægelse, trives og oplevelser bevægelsesglæde. At børnene kan bidrage med deres kreativitet og legende elementer. Vi finder det meget vigtigt, at børnene kan mærke egen krop og mestre den, og

finde ro i egen krop. Her arbejder vi også vi NUZO, altså barnets nærmeste udviklingszone. Når vi igangsætter en aktivitet, tager vi udgangspunkt i hvert enkelt barn. Dvs. at vi justerer aktiviteten ved hvert barn, så hvert barn får en succesoplevelse med aktiviteten, samt finder glæde i at bevæge sig, i samspil med fællesskabet. Men vi mener også, at for at opleve bevægelsesglæde, skal der være en balancegang mellem at kunne aktiviteten, samtidigt med, at der er nogle udfordrende elementer i aktiviteten, så vi på denne måde også giver mulighed for, at hvert barn kan udvikle sig.

- ❖ Vi som pædagogisk personale bestræber os efter, at være gode rollemodeller, som viser stor interesse i både voksen-initerende og børne-initerende aktiviteter, samt deltager i det omfang der giver mening for børnene. Med det menes der, at vi gerne vil deltage, men ser vi, at børnene bruger hinanden og hjælper hinanden, prøver vi at trække sig, og lader børnene afprøve deres sociale færdigheder.
- ❖ Vi lader børnene øve sig på, at blive selvstændige:
 - At kravle op og ned af puslebordene, egen barnevogn, samt højstolene når vi skal spise.
 - Selv tage tøj/fodtøj af og på
 - Pottetræning
 - Selv hælde drikkevarer op i egen kop, fra små kander

Natur, udeliv og science

”Naturoplevelser i barndommen har både en følelsesmæssig, en kropslig, en social og en kognitiv dimension.

Naturen er et rum, hvor børn kan eksperimentere og gøre sig de første erfaringer med naturvidenskabelige tænke- og analysemåder. Men naturen er også grundlag for arbejdet med bæredygtighed og samspillet mellem menneske, samfund og natur.” (*Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 44-45*)

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn får konkrete erfaringer med naturen, som udvikler deres nysgerrighed og lyst til at udforske naturen, som giver børnene mulighed for at opleve menneskets forbundethed med naturen, og som giver børnene en begyndende forståelse for betydningen af en bæredygtig udvikling.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn aktivt observerer og undersøger naturfænomener i deres omverden, så børnene får erfaringer med at genkende og udtrykke sig om årsag, virkning og sammenhænge, herunder en begyndende matematisk opmærksomhed.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø, at børnene gør sig erfaringer med natur, udeliv og science?

Temaet handler om oplevelser i og med naturen, om at bruge sine sanser i forhold til naturen (f.eks. lugte, smage, høre, se) samt de motoriske sanser (muskulær, taktile, vestibulære). Temaet handler også om at eksperimentere, udforske og fordybe sig i naturen og herunder få kendskab til naturens fænomener. Naturen er både et oplevelsesrum, et legerum og et eksperimentarium, hvor legen tænkes ind, og hvor børnefællesskaber kan udvikles.

Temaet indeholder tre perspektiver:

- Natur: Handler om, at barnet får kendskab til forskellige steder med natur som omdrejningspunkt., f.eks. skov, park, eng, have, anlæg, legeplads, lokal by eller land natur samt via

vand, jord, dyreliv i naturen og planter. Barnet gives mulighed for at fordybe sig, eksperimentere, få oplevelser, indsigt og erfaring. Også kendskab til naturens årstider er en del af dette perspektiv.

- Udeliv: Handler om forskellige lege i børnefællesskaber samt fysiske aktiviteter (f.eks. at kravle, at gå, løbe, klatre, hoppe, svinge, gyngesving, rutsje) samt motorisk bevægelse, der foregår udenfor.
- Science: Handler om, at give barnet indsigt i naturens kredsløb, naturens lovmæssigheder og naturfænomener, som f.eks. lys, mørke, kulde, varme, vådt, tørt, magnetisme, elektricitet, luftstrømme, m.m. Samt om en slags matematisk forforståelse f.eks. at kategorisere og tælle fugle eller planter. Barnet kan via eksperimenter, vokseninitieret leg og fordybende pædagogiske aktiviteter få egne erfaringer og ny viden om naturen og dens fænomener.

Børnehavens syn på 'Natur, udeliv og science' kommer til udtryk på følgende måde:

- ❖ Eksempler fra hverdagen i naturen og udelivet: Legepladsen er et dejligt sted, at eksperimentere og et naturligt sted, at få indsigt i naturen. I Regnbuen hjælper vi børnene med disse eksperimenter, både ved at følge børnenes spor eller ved, at sætte aktiviteter i gang. Børnene er selv små udforsker, der undersøger hvorfor vand, sand og jord gør som det gør, eller undersøger hvilke dyr der er i naturen. Her stiller de pædagogiske medarbejdere midlerne frem til, at undersøge tingene, spande, skovle, si, vandbaner, rør, lup, osv. Medarbejderen undrer sig sammen med børnene og hjælper børnene på vej, graver med og bygger små baner sammen med børnene, finder en lup og forstørrelsesglas og bruger dem, til at kigge på insekter. Ofte finder de pædagogiske medarbejderen en iPad frem og finder sammen med børnene informationer om de forskellige dyr, som børnene møder i naturen. Vinden kan også udforskes ved, at der laves drager af f.eks. poser som børnene kan løbe med og mærke vindens kræfter. Der pustes sæbebobler, og her mærker børnene deres egne påvirkning på tingene, alt efter hvor hårdt de puster, eller når vinden tage sæbeboblerne højt op i luften. De pædagogiske medarbejdere kan lave små science undersøgelser sammen med børnene, f.eks. hvad sker der, når man lukker luft ud af et dæk? Hvad er en vulkan? Hvad sker der med frugt, der ikke bliver spist? osv.
- ❖ Eksempler fra hverdagens ugentlige tur dage: I Regnbuen har alle stuer en ugentlig tur dag, hvor der er mulighed for at tage ud og lærer vores nærmiljø at kende. Ofte kædes disse ture sammen med de forskellige emner, der er i gang på stuerne f.eks. emne om bondegård, hvor

forskellige gårde i nærmiljøet besøges. Eller der arbejdes på stuerne med emnet efterår, og går derfor på tur for at finde tegn på, hvad der sker i naturen, f.eks. kigger efter bladene, som ændrer farve og falder af træerne. Det samme gør sig gældende ved de tre andre årstider. Børnene får også kendskab til alt slags vejr, da vi er ude i naturen hver dag.

- ❖ Vi benytter os af Område Skærbæks busser, og kan tage på dagsture til forskellige steder. F.eks. Hjerpsted strand, Rømø børnehave eller strand.
- ❖ De første 14 dage i maj måned, cykler de ældste børn, til skoven og anden natur, samt søger hvor der er mulighed for at fiske. Der er mange pædagogiske læringsmiljøer i løbet af de 14 dage. Børnene lærer om trafikken, at vente på hinanden på selve cykelturen, og får forskellige naturoplevelser. Børnene spiser deres madpakker ude i naturen.

Småbørnsgruppens syn på 'Natur, udeliv og science' kommer til udtryk på følgende måde:

- ❖ I maj/juni måned har vi et naturprojekt. Det indebærer, at de ældste børn i småbørnsgruppen skal på cykletur. De medbringer deres madpakke, og spiser ude i naturen. De mellemste børn er i de 14 dage på nogle gåture rundt i naturen, og de yngste er hjemme i huset og benytter sig af institutionens legepladser.
Forinden disse 14 dage, bliver der indkøbt blomsterfrø, planter og grøntsager, som i fællesskab med børnene bliver plantet/sået. Børnene kan se planternes og grøntsagerne udvikling, og er med til at vande. Når grøntsagerne er klar til det, så må børnene smage det de har lyst til. Vi oplever, at børnene er meget optaget af processen, og gerne vil smage på grøntsagerne. De har et stort engagement og interesse, og fortæller stolt deres forældre om det.
- ❖ Vi er ude i alt slags vejr, og det stimulerer børnenes sanser, samt får kendskab til, at der findes regnvejr, snevejr, solskinsvejr, blæsevejr, m.m. At være ude i alt slags vejr, kan også være en stor udfordring for nogle børn, og det anerkender vi, og hjælper og guider børnene, og italesætter, at det er okay, at det kan være svært, men at det også er okay at bliver beskidt.
- ❖ I småbørnsgruppen ser vi begrebet 'Science' som at være undersøgende og eksperimenterende. Børn undersøger og eksperimenterer forskelligt, og bruger sanserne meget. Børnene

undersøger og eksperimenterer med vores pil-finger-tavle i gaderoben, ”tegner” i spildt vand/mælk, åbner og lukker døre. Nedenstående eksempler er voksen-initierende aktiviteter:

- Et eksempel fra hverdagen: Børnene har i fællesskab med det pædagogiske personale lavet en kuglebane udenfor på hegnet. Børnene brugte meget tid på, at lægge kugler ned i, og så at kuglen blev væk. Og pludselig lå den på jorden, og så kunne børnene prøve igen.
- Et andet eksempel fra hverdagen: En pædagog og en gruppe børn gik på legepladsen i snevejr. Børnene mærkede på sneen og smagte det, de mærkede at sneen var meget kold. Pædagogen og børnene snakkede om hvorfor det sner, og sammen med børnene tog de efterfølgende sneen med indenfor i en spand. Børnene så sneen smelte, og da alt sneen var blevet til vand, hældte de alt vandet ud på fliserne, og dagen efter var det blevet til is. Denne proces havde vækket børnenes interesse, og da børnene dagen efter kom i småbørnsgruppen igen sagde nogle af forældrene ”hvad er det for noget med sne der smelter til vand, og bagefter bliver til is når det kommer ud?”.

Kultur, æstetik og fællesskab

”Kultur er en kunstnerisk, skabende kraft, der aktiverer børns sanser og følelser, ligesom det er kulturelle værdier, som børn tilegner sig i hverdagslivet.

Gennem læringsmiljøer med fokus på kultur kan børn møde nye sider af sig selv, få mulighed for at udtrykke sig på mange forskellige måder og forstå deres omverden.” (*Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 46-47*)

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn indgår i ligeværdige og forskellige former for fællesskaber, hvor de oplever egne og andres kulturelle baggrunde, normer, traditioner og værdier.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn får mange forskellige kulturelle oplevelser, både som tilskuere og aktive deltagere, som stimulerer børnenes engagement, fantasi, kreativitet og nysgerrighed, og at børnene får erfaringer med at anvende forskellige materialer, redskaber og medier.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø, at børnene gør sig erfaringer med kultur, æstetik og fællesskab?

Temaet handler både om en kunstnerisk, skabende tænkning, der aktiverer sanser og følelser, samt om de kulturelle rødder og værdier, barnet har og tilegner sig i hverdagslivets arenaer. Det er igennem kultur, at barnet kan møde nye sider af sig selv, får mulighed for at udtrykke sig på mangfoldige måder og forstå andre børn og voksne, samt omverdenen.

Temaet indeholder tre perspektiver:

- **Kultur:** Handler om dannelse, baggrunde, identitet, historie, normer, vaner og om at forankre værdier, der kan fungere som rettesnor for, at barnet kan handle på en hensynsfuld, demokratisk og respektfuld måde i fællesskaber med andre.
- **Æstetik:** Handler om kreativ, skabende aktiviteter med fokus på brugen af forskellige

materialer og æstetiske læreprocesser for barnet. Inddragelse af en bred vifte af kultur og kunstarter (f.eks. scenekunst, teater, film, maleri, skulpturer, arkitektur) samt kultur teknik (f.eks. brugen af IT) som hjælperedskab til at hente både ny viden og inspiration udefra.

- Fællesskab: Handler om en forståelse hos barnet af egen baggrund og samvær med andre børn (og voksne) ud fra deres respektive baggrund i et fællesskab, som kalder på demokrati, inklusion og anerkendelse i forhold til de forskelligheder, der måtte være.

Børnehavens syn på 'Kultur, æstetik og fællesskab' kommer til udtryk på følgende måde:

- ❖ Traditioner, kulturelle rødder og værdier i Regnbuen: For at sikre, at børnene i Regnbuen får en forståelse af egen baggrund, kulturelle rødder og værdier har vi, i løbet af året forskellige arrangementer og traditioner i Regnbuen. F.eks. slår vi katten af tøndens fastelavn, hvor børnene må være udklædte, klipper pynt til påske, holder sommerfest, bedste-forældredag, forældre arbejdsdag, besøger Ribelund, tager på vadehavstur, afholder motionsdag, går Luciaoptog, tager til julegudstjeneste, pynter til jul med juletræer, julelys og juleklip, får besøg af julemanden, osv.
- ❖ De pædagogiske medarbejdere gør meget ud af, at fejrer børnenes fødselsdage. Børnene er med til, at gøre klar og dække bord til fødselsdag på stuen. Der kommer dug og flag på bordet, og barnet får lov til, at være midtpunkt. Inden vi spiser, sidder fødselsdagsbarnet på en lille stol og et flag ved siden af sig. De andre børn synger fødselsdagssang, og råber hurra. Derefter overrækker en af børnene, gaven til fødselsdagsbarnet.
- ❖ Børnene spørg ofte, ind til, om de må hører musik. Det kan både være indenfor og ude på legepladsen. Dette skaber stor glæde blandt børnene, og en stor fællesskab følelse, som afspejler sig i alle.
- ❖ Sommerfest: Sommerfesten i Regnbuen foregår over ca. 3 uger som ender med en fest hvor forældre, søskende og bedsteforældre er inviteret. I de 3 uger op til festen, vælges der et tema som der arbejdes med i alle husets grupper. Arbejdet resulterer i en "opvisning" på selve festdagen. Temaerne er forskellige fra år til år, hvilket gør det muligt at bruge de em-

ner der er oppe i tiden. Forskellige temaer der har været er: eventyr, MGP, cirkus, indianer. Alt efter tema laves der kostumer, rekvisitter og bygges scener. Der øves replikker og opvisning. På selve festdagen opføres det øvede, og derefter kan der leges med forskellige aktiviteter, som flødebollekast, hoppe i hoppeborg og grave efter guld i sandkassen. Der er fællesspisning, maden kommer udefra, dog ikke desserten. Her er der mange forældre der melder sig, til at medbringe kage til kagebordet.

Gennem arbejdet med Sommerfesten og selve festen, tilegner børnene sig forskellige læreprocesser. Børnene får medindflydelse på valg af tema, kostumer, hvordan scenerne skal bygges op osv. De lærer om demokratiske processer, og skal i samarbejde med de pædagogiske medarbejdere, være i dialog om tema, kostumer, roller, rekvisitter, m.m.

Børnene lære noget om sig selv og hvordan de mestre nye situationer. F.eks.:

- At turde stille sig frem (sammen med andre) – på scenen, eller ved at synge en sang. Det at tænde/slukke for musikken, er også en vigtig opgave. Alle børn får en rolle, som passer til deres udviklingstrin.
- At der skabes nye børnefællesskaber i disse uger, fordi børnene er delt på tværs af stuerne.

De pædagogiske medarbejders rolle i disse processer er, at skabe tryghed, så børnene tør være en del af det hele. Det er vigtigt der skabes plads til alle og at alle føler de er med og en del af fællesskabet.

I småbørnsgruppen arbejder vi med læreplanstemaet ”Kultur, æstetik, og fællesskab” på følgende måde:

- ❖ Når der starter nye børn i småbørnsgruppen, beder vi forældrene om, at tage et stykke karton med hjem fra institutionen, hvor de kan klistre nogle billeder på, af deres barn og barnets familie. I nogle tilfælde laver vi plancherne for familierne. Dette stykke karton hænger vi op på stuen, til offentligt skue for barnet og de andre børn på stuen. Langt de fleste børn i småbørnsgruppen kigger ofte på disse plancher – både på sin egen planche og på de andre børns plancher. Barnet ser sig selv, og kender egne billeder (og når de bliver større, genkender de, de andre børns plancher). Barnet ser hvor de kommer fra – hvem deres mor og far er, og kan, når de er ældre, fortælle de andre børn og voksne hvem der er på billederne.

- ❖ Vi synger ofte navne-sange, hvor alle børn bliver nævnt, hvilket vi mener, at med til at give børnene en følelse af at være en del af fællesskabet/en samhørighedsfølelse. Børn skal kunne mærke sig selv, og hvor deres egne grænser går til. Derfor er det vigtigt for os, at fortælle børnene, at det er okay, at sige fra i relationer med andre.
- ❖ Børnene bliver inddraget i mange former for kunstarter, såsom pose-maling, finger-maling, pensel-maling, lave ting af saltdej
- ❖ Traditioner i småbørnsgruppen: Fastelavn (børnene må komme udklædte, de får tilbudt fastelavnsboller, de ældste børn slår katten-af-tønden, og børnene får en lille slikpose), Påske (børnene laver påskepynt), Sommerfest (børnehaven laver en forestilling for hele institutionen, der serveres mad og kage, børnene er med til pynt til festen), Jul (børnene laver julepynt, vi spiser risengrød, vi besøger julemanden hus og får besøg af julemanden, og er til julegudstjeneste, samt ser børnehaven gå Lucia). Vi fejrer børnenes fødselsdag (vi synger for børnene, og barnet får en hjemmelavet gave).

Evalueringskultur

”Lederen af dagtilbuddet er ansvarlig for at etablere en evalueringskultur i dagtilbuddet, som skal udvikle og kvalificere det pædagogiske læringsmiljø. Lederen er ansvarlig for, at arbejdet med den pædagogiske læreplan evalueres mindst hvert andet år med henblik på at udvikle arbejdet. Evalueringen skal tage udgangspunkt i de pædagogiske mål og herunder en vurdering af sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø i dagtilbuddet og børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse. Evalueringen skal offentliggøres. Lederen af dagtilbuddet er ansvarlig for at sikre en løbende pædagogisk dokumentation af sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse. Den pædagogiske dokumentation skal indgå i evalueringen.” (*Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 50-51*)

Det er ikke et lovkrav at beskrive dagtilbuddets dokumentations- og evalueringspraksis i den pædagogiske læreplan, men det kan være en fordel i udarbejdelsen af læreplanen at forholde sig til den løbende opfølgning og evaluering af indholdet i læreplanen.

Hvordan skaber vi en evalueringskultur, som udvikler og kvalificerer vores pædagogiske læringsmiljø? Hvordan dokumenterer og evaluerer vi løbende vores pædagogiske arbejde, herunder sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og de tolv pædagogiske mål?

I Regnbuen øver vi os på, at øge fagligheden blandt de pædagogiske medarbejdere, samt synliggøre og systematisere fagligheden i vores pædagogiske praksis. Vi ønsker, at kvalificere læringsmiljøet således, at alle børns trivsel, udvikling og læring understøttes bedst muligt.

Nogle af pædagogerne i huset har deltaget i uddannelsesforløbet ”Den pædagogiske læreplan og udvikling af læringsmiljøer i dagtilbud” på diplomniveau, hvilket er med til, at højne og understøtte vores pædagogiske praksis.

Vi arbejder løbende med, at evaluere og reflektere over hverdagens praksis med børnene og ud fra dette undersøge børnenes perspektiver således, at det ikke bliver pædagogernes synsninger der danner vejen for den pædagogiske praksis.

På vores stuemøder og personalemøder udvikler vi på vores læringsmiljøer, på baggrund af indsamlet data, f.eks. fra praksisfortællinger, fra videoklip eller fra andre registreringsværktøjer.

I Regnbuen tager vi udgangspunkt i følgende metoder/arbejdsredskaber, alt efter hvilken praksis det er, vi præcist vil udvikle og evaluere på:

- Kompetencehjulet fra Learn Lab
- SMITTE modellen
- Vækstmodellen fra Marianne Grønbæk
- Børnemiljøvurderingen fra DCUM
- Emner fra det pædagogiske tilsyn
- Sprogvurderinger
- Overgangsskemaer
- Mundtlige refleksioner om praksis der foregår her og nu
- Forældresamarbejde

Pædagoger og pædagogiske assistenter har 1,75 time, ”tid til andet arbejde” i hver uge. Her er det muligt, men også en forventning om, at der reflekteres, evalueres og dokumenteres på praksis. Det være sig refleksioner om børnegruppen, men også over egen praksis og egen rolle.

I Regnbuen har vi ligeledes en forventning om, at se medarbejdere, der er optaget af hvilken effekt de pædagogiske tiltag har for børnene og om nødvendigt ændre på praksis, for at skabe de bedste udviklingsbetingelser.

Vi vil fortsat øve os på og afprøve forskellige metoder og redskaber for, at understøtte den evaluerende praksis. Vi arbejder især på, at finde det registreringsværktøj/skema, der giver mest mening for os, for at indsamle den nødvendige data, der skal benyttes til videre evalueringer.

”Hvordan evaluerer vi arbejdet med den styrkede pædagogiske læreplan, som skal foretages mindst hvert andet år”.

Det pædagogiske grundlag (alle de blå) evalueres på vores pædagogiske dag, hvert andet år og første gang i 2023.

Læreplanstemaerne bliver evalueret løbende på stuemøderne. Der laves smitte modeller over daglig praksis, det skulle medvirke til, at vi kommer rundt om læreplanstemaerne.

Her kan I finde yderligere inspiration til arbejdet med den pædagogiske læreplan

Til at understøtte og inspirere jeres videre arbejde med den styrkede pædagogiske læreplan er der udviklet en række øvrige materialer. Alle inspirationsmaterialer – nuværende og kommende – kan findes på www.emu.dk/omraade/dagtilbud

Redskab til selvevaluering er en ramme til systematisk at analysere jeres praksis inden for centrale områder i den styrkede pædagogiske læreplan.

Redskab til forankringsproces indeholder fem tilgange til, hvordan I kan arbejde med forandring og forankring af et stærkt pædagogisk læringsmiljø.

Film introducerer indholdet i og illustrerer hovedpointer fra publikationen *Den styrkede pædagogiske læreplan*.

Forskellige tematiske materialer dykker ned i viden om et tema og giver inspiration til dialog og handling. Her er bl.a. materialer om evaluering af pædagogisk praksis, som understøtter en systematisk tilgang til det at evaluere.

Der offentliggøres løbende nye temaer.

Alle materialer kan findes på www.emu.dk/omraade/dagtilbud

Pædagogisk læreplan

© 2019

Danmarks Evalueringsinstitut og
Børne- og Socialministeriet

Citat med kildeangivelse er tilladt

Design: BGRAPHIC